

Հը՞, մամ, ինչպե՞ս է դրախտում

Ազատագրված կանանց պատմությունների ժողովածու

Այս ժողովածուն պատրաստվել է
«Դիմադրության ծայներ. ճաղերից այն կողմ գտնվող կանանց պատմությունները»
դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում,
որն իրականացրել է «Իրավական նախաձեռնությունների կենտրոն»
հասարակական կազմակերպությունը
Չեխիայի Հանրապետության արտաքին գործերի նախարարության
«Անցումային առաջխաղացում» ծրագրի ֆինանսական աջակցությամբ:

Ժողովածուի բովանդակության համար պատասխանատու է
«Իրավական նախաձեռնությունների կենտրոն» հասարակական կազմակերպությունը,
և այն պարտադիր չէ, որ արտահայտի Չեխիայի Հանրապետության
արտաքին գործերի նախարարության տեսակետները:

Ժողովածուն խմբագրել է Նարե Հովհաննիսյանը:

Ժողովածուի մեջ օգտագործվել են «Աբովյան» քրեակատարողական հիմնարկում արված
լուսանկարները, որոնք պատկերում են ազատագրված կանանց կյանքը և առօրյան:

Երևան, 2025 թվական

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն	3
Այս գրքի ուժը ձայների, ձևերի ու ոճերի բազմազանության մեջ է	4
Ինքնաճանաչումից դեպի հզորացում և ստեղծագործական ներուժի բացահայտում	5
Հնարավորություն՝ վերափոխաստավորելու մեր ընկալումներն ազատագրկված անձանց վերաբերյալ	6
Դեպի կարեկցանք և իրական աջակցություն	7
Մի՛ դարձեք դարի չարիքի զոհը	10
Ազատությունն անգին է	14
Իմ ընտանիքն եմ ուզում	18
Հը՞, մամ, ինչպե՞ս է դրախտում	22
Չեմ հասկանում՝ ինչ արեցի իմ կյանքի հետ	26
Ճակատագրով՝ մայր	30
Չի կարելի կնոջը սենց պատժել	34
Ինձ մուրացկան եմ զգում, սնունդ մուրացող խղճուկ արարած	38
Մի՛շտ մտածեք քայլեր անելուց առաջ, երկա՛ր մտածեք	42
Հանկա՛րծ չհայտնվեք «բանտ» կոչվող դժոխքում	46
Դու այդպե՛ս պետք է ապրես, քանի որ հանցանք գործած մարդ ես	50
Կյանքի ամենադաժան փուլում ես մնացի մենակ	54
Ինձ սա պետք էր, որ փոխվեմ	58
Նշումների համար	62

«Իրավական նախաձեռնությունների կենտրոն» հասարակական կազմակերպությունը 2025 թվականին Չեխիայի Հանրապետության արտաքին գործերի նախարարության «Անցումային առաջխաղացում» ծրագրի ֆինանսական աջակցությամբ իրականացրել է «Դիմադրության ծայրեր. ճաղերից այն կողմ գտնվող կանանց պատմությունները» դրամաշնորհային ծրագիրը:

Ծրագրի նպատակն էր փոխել հանրային ընկալումներն ազատագրված կանանց վերաբերյալ, նրանց ծայրերը լսելի դարձնել հասարակությանը և քրեական արդարադատության մարմիններին՝ նպաստելով ապրումակցման, զգայունության և փոխըմբռնման միջավայրի ձևավորմանը:

Ծրագրի շրջանակում կազմակերպությունն աշխատել է 16 կնոջ հետ, որոնցից 3-ը դատապարտյալ էին, իսկ 13-ը՝ կալանավորված: Վերջիններից 3-ը ծրագրի իրականացման ընթացքում ազատ են արձակվել խափանման միջոցի փոփոխման արդյունքում: Ընդհանուր առմամբ, իրենց պատմությունները ներկայացրել են 13 կանայք:

Պատմությունների հավաքագրմանը նախորդել են անհատական և խմբային ձևաչափով հանդիպումներ՝ ուղղված ծրագրի մասնակից կանանց ինքնազարգացմանը, հույզերի ճանաչմանը, հուզական բարեկեցությանը, անձնային աճին, դրական ինքնընկալմանը, իրազեկվածության բարձրացմանը, գրավոր և բանավոր խոսքի կառուցման հմտությունների զարգացմանը: Տեսական գիտելիքներից բացի հանդիպումները ներառել են նաև խմբային քննարկումներ, դերային խաղեր և գործնական վարժություններ:

Անազատության մեջ գտնվող կանանց շրջանում գերակշռում են ինքնամեղադրանքի և ամոթի զգացողությունները, հասարակության կողմից խարանը և պիտակավորումը, ինչի հետևանքով նրանք խուսափում են խոսել իրենց անցած ուղու մասին: Բացի այդ, բանտային առօրյան, կանոնակարգված հարաբերությունները, քրեական արդարադատության մարմիններից ունեցած դժգոհությունները և բազմաթիվ այլ գործոններ ժամանակի ընթացքում կարծրացնում են կանանց հույզերը՝ դրանք դարձնելով երկրորդական: Ճաղերի ներսում գոյատևելու ամենօրյա մարտահրավերներն իրենց հերթին հետին պլան են մղում անձնական փորձառության կարևորությունը, իսկ փակ միջավայրը խորացնում է միջանձնային խնդիրները:

Հանդիպումները պատմությունների գրագետ ձևակերպմանը նպաստելուն զուգընթաց թերապևտիկ նշանակություն են ունեցել՝ օգնելով հաղթահարել ինչպես վերը թվարկված խնդիրները, այնպես էլ ազատագրված փորձառության վերապրումը: Դրանք բարելավել են կանանց հոգեբանական վիճակը՝ ներքին համարձակություն տալով բարձրաձայնելու այդ փորձառության մասին, ինչն իր հերթին օգնել է վերագնահատել անցյալը՝ հասնելով զղջման, ափսոսանքի և ազատության կորստի գիտակցման: Բացի այդ, կյանքի քաղած դասերն ընթերցողներին փոխանցելով՝ կանայք իրենց արժևորված են զգացել՝ համոզմունք ունենալով, որ մյուսները չեն կրկնի իրենց սխալը և չեն հայտնվի անազատության մեջ:

Այս պատմությունները խորապես անձնական են և ներկայացնում են, թե կանայք ինչ են կորցրել կամ թողել ազատության մեջ, ինչ են ձեռք բերել, ինչ դասեր են քաղել, ինչն է փոխվել կամ վերաիմաստավորվել իրենց մեջ, ինչպես են հարմարվել բանտային պայմաններին և ինչ ուղերձ ունեն հասարակությանը: Դրանք ոչ միայն ինքնարտահայտվելու հնարավորություն են տվել, այլև նպաստել են երկար ժամանակ անտեսված խնդիրները տեսանելի դարձնելուն՝ շեշտադրելով քրեական արդարադատության համակարգում մարդկային պատմությունների և անձնական փորձառության կարևորությունը:

ԱՅՍ ԳՐՔԻ ՈՒԺԸ ԶԱՅՆԵՐԻ, ՁԵՎԵՐԻ ՈՒ ՈՃԵՐԻ ԲԱԶՄԱԶԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ Է

Սիրելի՛ ընթերցողներ,

Ձեր ձեռքում պահած այս գիրքը եզակի պատմությունների ժողովածու է: Այն ստեղծվել է Չեխիայի «TRANSITION» դրամաշնորհային ծրագրի աջակցությամբ իրականացված մի բացառիկ ծրագրի շրջանակում, որը Հայաստանում ճաղերի հետևում հայտնված կանանց ստեղծագործելու, խորհելու և արտահայտվելու աննախադեպ հնարավորություն է տվել:

Թեև այս գիրքն ավելին է, քան զուտ պատմությունների ժողովածու: Այն քաջության, երևակայության և լաված լինելու մարդկային խորը պահանջի լուռ վկայություն է:

Այս ժողովածուն հիմնված է մի պարզ, սակայն հզոր համոզմունքի վրա. յուրաքանչյուր կին, անկախ իր կյանքի ներկա հանգամանքներից, իր մեջ կրում է մի ձայն, որին արժե ականջալուր լինել: Ստեղծագործելը և գրելը կարող են ապաքինել, ուժեղացնել և կամուրջ կառուցել ճաղերի մեջ ապրող կյանքերի և արտաքին աշխարհի միջև:

Ազատագրված շատ կանանց համար սա, հնարավոր է, առաջին անգամն էր, երբ իրենք խոսել են իրենց անձնականի՝ հույսերի, վախերի, կարոտի մասին: Մյուսների համար միգուցե պատմելը դարձել է թերապիա, ազատության շունչ, առօրյա հոգսերից թեթևանալու միջոց:

Այս գիրքը, նախևառաջ, դանդաղ կարդալու, խորությամբ լսելու և յուրաքանչյուր էջին բաց սրտով և մտքով մոտենալու հրավեր է: Գրքի ուժը հենց ձայների, ձևերի ու ոճերի բազմազանության մեջ է: Այն մեզ հիշեցնում է, որ արժանապատվությունը, նրբությունը և ստեղծագործության լույսը կարող են ծաղկել նույնիսկ փակ և անսպասելի վայրերում:

Հպարտ եմ, որ Չեխիայի Հանրապետությունն աջակցել է այս նախաձեռնությանը:

Թող այս գիրքն օգնի հասնելու փոխըմբռնման ավելի խորը մակարդակի և սկիզբ դնի այնպիսի երկխոսության, որը լույս կսփռի անտեսված պատմությունների վրա՝ արժանապատվություն բերելով այն կանանց, ովքեր դրանք պատմում են:

Պետր Պիրունչիկ

Հայաստանում Չեխիայի Հանրապետության

արտակարգ և լիազոր դեսպան

ԻՆՔՆԱՃԱՆԱՋՈՒՄԻՑ ԴԵՊԻ ՀՁՈՐԱՅՈՒՄ ԵՎ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՆԵՐՈՒԺԻ ԲԱՑԱՀԱՅՏՈՒՄ

«Իրավական նախաձեռնությունների կենտրոն» հասարակական կազմակերպության հետ ձեռքբերված համագործակցության շրջանակներում «Աբովյան» քրեակատարողական հիմնարկում իրականացված «Դիմադրության ծայներ. ճաղերից այն կողմ գտնվող կանանց պատմությունները» դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում ստեղծված այս ժողովածուն յուրօրինակ հարթակ է, որտեղ ազատագրված կանայք հնարավորություն են ստացել կիսվելու իրենց մտքերով, հուշերով, հույսերով և արժեհամակարգով: Այն նրանց ընձեռել է ստեղծագործելու և պատմելու հնարավորություն, որն էլ կարող է դառնալ ինքնաճանաչման, ներքին վերափոխման և հզորացման կարևոր միջոց:

Նման նախաձեռնությունները նպաստում են ոչ միայն ազատագրված անձանց ինքնարտահայտման հնարավորության ամրապնդմանը, այլև հասարակության լայն շրջանակներում փոխըմբռնման, հանդուրժողականության և մարդու արժանապատվության նկատմամբ հարգանքի ձևավորմանը:

Քրեակատարողական ծառայությունը շնորհակալություն է հայտնում բոլոր այն գործընկերներին, ովքեր աջակցել են այս ծրագրի իրականացմանը և իրենց ներդրումն են ունեցել ազատագրված կանանց ստեղծագործական ներուժի բացահայտման գործում, ինչպես նաև կարևորելով և բարձր գնահատելով նման նախաձեռնությունների իրականացումը, պատրաստակամ է համագործակցել ՀՀ ԱՆ քրեակատարողական հիմնարկներում պահվող և պատիժ կրող ազատագրված անձանց կրթական, մշակութային և ստեղծագործական ներուժի բացահայտմանն ու զարգացմանն ուղղված տարատեսակ ծրագրերի և միջոցառումների կազմակերպման համար:

***Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության
Քրեակատարողական ծառայություն***

ՀԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ՝ ՎԵՐԱԻՄԱՍՏԱՎՈՐԵԼՈՒ ՄԵՐ ԸՆԿԱԼՈՒՄՆԵՐՆ ԱԶԱՏԱԶՐԿՎԱԾ ԱՆՁԱՆՑ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Ազատությունից զրկված անձանց մասին խոսելիս նախևառաջ պետք է հիշել, որ նրանք մարդիկ են՝ զգացող, ապրող, հիշող, սակայն այս անձանց ձայնը հաճախ մնում է չլսված, իսկ ապրումները՝ փակ դռների հետևում:

Սույն ժողովածուն հնարավորություն է տալիս լսելու ազատությունից զրկված անձանց մեկուսացման, կորուստների ու կյանքի դժվարություններին դիմակայելու մասին պատմությունները:

Անձի ազատագրվումը որևէ կերպ չպետք է սահմանափակի նրա արժանապատիվ կյանքի իրավունքը: Այս համատեքստում առանձնահատուկ կարևորություն ունեն ազատությունից զրկված անձանց զբաղվածության ապահովումն ու սոցիալական կապերի պահպանումը:

Ազատությունից զրկված անձինք պետք է ստանան այնպիսի աջակցություն (հոգեբանական, սոցիալական, իրավական և այլն), որը նրանց կօգնի վերաինտեգրվել հասարակությանը՝ որպես լիարժեք անդամ: Ավելին, մեր հասարակությունում պետք է փոխվեն ազատությունից զրկված անձանց իրավունքների պաշտպանության համակարգի և ազատագրված վերաբերյալ ընկալումները, իսկ պետությունը պետք է շարունակաբար կատարելագործի այս ոլորտում իրավունքների պաշտպանության կառուցակարգերը:

Հարգելի՛ ընթերցող, թող այս աշխատությունը դառնա հնարավորություն՝ վերաիմաստավորելու մեր վերաբերմունքն ազատությունից զրկված անձանց նկատմամբ:

Անահիտ Մանասյան

Հայաստանի Հանրապետության մարդու իրավունքների պաշտպան

ԴԵՊԻ ԿԱՐԵՎՑԱՆՔ ԵՎ ԻՐԱԿԱՆ ԱԶԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի «Աբովյան» քրեակատարողական հիմնարկում պահվող կանանց կողմից գրված այս պատմությունները պարզապես ճաղերի հետևում մնացած իրականության պատկերը չեն: Դրանք անկեղծ հայացք են՝ ուղղված այն կանանց փորձառությանը, ովքեր տարիներ շարունակ փակված են բանտի պատերի ներսում՝ լցված ցավով, տոկոսնությանմբ և ազատության սպասումով: Այս ծայրերը, որոնք խարանի և մեկուսացման պատճառով հաճախ մնում են ստվերում, պատմում են ազատագրկման հոգեբանական ծանրության մասին՝ անցյալի ամոթ, որը դեռևս ստվերում է նրանց կյանքը, ներկան հետապնդող զոջում և հարազատների հանդեպ խորը կարոտ, որն ամեն օր կրում են իրենց սրտում: Այս պատմությունները լսելի դարձնելով՝ մենք հնարավորություն ենք տալիս ոչ միայն տեսնել, այլև զգալ նրանց ապրումները: Դրանք մեզ հիշեցնում են, որ դատապարտելու փոխարեն կարող ենք ընտրել ըմբռնումը, անտարբերության փոխարեն՝ կարեկցանքը և իրական աջակցությունը:

Յուրաքանչյուր պատմության մեջ խտացած է հույզերի ամբողջ մի աշխարհ՝ անցյալի սխալների ամոթ, կյանքի ընթացքը փոխած որոշումների ցավոտ զոջում և դրսում մնացած հարազատների հանդեպ խորը և անթեղ կարոտ: Այս կանայք հիշեցնում են, որ բանտի պատերը չեն կարող դադարեցնել մարդկային սրտի բաբախը: Նրանց խոսքերը բաժանման ցավն ընդունելու, ընտանեկան կապերը կարևորելու, անգամ ամենադժան պայմաններում ուժ տվող տոկոսնությունը տեսնելու հորդոր են:

Այս պատմությունները հիշեցնում են, որ արդարադատությունը միայն պատժի մասին չէ: Այն պետք է հավասարապես ներառի նաև ըմբռնում, վերականգնում և վերափոխում: Միջազգային փորձի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ կանանց ազատագրկման փորձառությունը շատ տրավմատիկ է և ուղեկցվում է բռնությամբ, շահագործմամբ և սպառնալիքներով, որոնք նախորդում են արդարադատության համակարգի հետ նրանց առնչությանը՝ արտացոլելով, թե ինչպես են տրավման և գոյապայքարը բախվում քրեական արդարադատության համակարգին: Այս պատմություններն արտացոլում են հենց այդ ճշմարտությունը՝ մեզ հորդորելով խորաթափանց լինել և ապրումակցել: Լսելով այս վկայությունները՝ մենք ավելի հստակ ենք տեսնում ազատագրկման խորքային պատճառները և զգում ոչ միայն պատժելով, այլև վերականգնելով արձագանքելու հրատապ անհրաժեշտությունը:

Այս կանանցից շատերը մայրեր են, որոնք բաժանված են իրենց երեխաներից և ծանր սրտով կրում են այդ բաժանման ցավը՝ երազելով մի օր վերականգնել այդ խզված կապը: Մյուսները դեռևս չեն ճաշակել մայրության բերկրանքը, սակայն բոլորին միավորում է նույն խորը կարոտը դեպի մարդկային ջերմ շփումը, անձնական արժանապատվությունը և բանտի սահմաններից դուրս մնացած կյանքը:

Այս պատմությունները հիշեցնում են վերականգնողական այնպիսի ծրագրերի հրատապ անհրաժեշտության մասին, որոնք ներառում են կրթական դասընթացներ, մասնագիտական վերապատրաստումներ և նպատակային զբաղվածություն՝ խթանելով կանանց անձնական զարգացումն ու սոցիալական ինտեգրումը: Նման համապարփակ ծրագրերն ի գործ են ոչ միայն աջակցել այս կանանց, այլև դառնալ հանցագործությունների կանխարգելման միջոց: Եվ ներդնելով նմանատիպ ծրագրեր՝ մենք կարող ենք ազատագրկումը հուսահատությունից վերածել հույսով և նոր նպատակներով արմատավորված փորձառության:

Այս պատմությունները կարդալը թող մղեն ձևավորելու այնպիսի քաղաքականություններ

և գործելակերպեր, որոնք առաջնահերթություն են տալիս վերականգնմանը, արժանապատվությանը և վերականգնողական արդարադատությանը: Թող այս պատմությունները դառնան ուղեցույց մեր համատեղ ջանքերի համար՝ ստեղծելու մի համակարգ, որը հանցագործությունից բացի տեսնում և գնահատում է յուրաքանչյուր կնոջ մեջ թաքնված վերածնվելու ներուժը:

Այս ժողովածուն գործողության կոչ է՝ ուղղված քաղաքականություն մշակողներին, փորձագիտական համայնքին և ողջ հասարակությանը: Այն մեզ կոչ է անում լսել, սովորել և վերաիմաստավորել արդարադատության համակարգն այնպես, որ յուրաքանչյուր անհատի մեջ առաջին հերթին տեսնենք մարդուն: Թող այս պատմությունները ներշնչեն կարեկցանք, խթանեն բարեփոխումներ և լուսավորեն ճանապարհը դեպի ավելի արդար ու ներառական հասարակություն:

Ծիրա Չանթուրիա

Միջազգային բանտային բարեփոխումներ

Հարավային Կովկասի տարածաշրջանային գրասենյակի տնօրեն

Մի դարձեք դարի չարիքի զոհ

Ես 31 տարեկան կին եմ, ում կյանքը ենթարկվեց բազում փորձությունների: Չգիտեմ՝ չհասկանալով՝ ես գնացի դեպի անդունդ, թե՞ բախտն ինձ հետ չար կատակ արեց:

Մանկությունս ես ապրել եմ պայծառ, անհոգ՝ չհասկանալով, թե որտեղից եմ գալիս և որտեղ եմ գնում: Տան փոքրն եմ եղել՝ սիրված, երջանիկ... Բայց շահ տվադ ավարտվեց իմ այդ գունդը կյանքը: Ես կորցրեցի իմ կյանքի լույսը՝ իմ մայրիկին... Թվում էր, թե կանգ առավ կյանքս մայրիկիս շնչի հետ: Եվ որքան էլ որ շրջապատված լինեի հոգատար մարդկանցով, միևնույն է, ոչինչ չկար ինձ ուրախացնող:

Տարիներ անց վերաիմաստավորվեց իմ կյանքը: Ես հանդիպեցի իմ սիրուն, ով կյանքիս նոր շունչ տվեց: Մենք ամուսնացանք և ունեցանք 3 հրաշք բալիկներ: Ամեն ծնված երեխայի հետ մենք մի նոր կյանք էինք ապրում: Մենք ապրում էինք մեր աշխարհում՝ վստահ լինելով, որ մեզ ոչինչ չի բաժանի: Բայց արի ու տես, որ այստեղ էլ բախտն ինձ հետ չար կատակ արեց...

Մի գեղեցիկ օր ամուսինս ինձ թմրանյութ հյուրասիրեց, որի մասին ո՛չ լսել էի, ո՛չ էլ տեսել, բայց որի պատճառով ես կորցրեցի ամեն ինչ, կորցրեցի ինքս ինձ: Բռնություն գործադրելով պնդեց, որ ես այն օգտագործեմ: Առաջին անգամ ինձ թվաց, թե ես հայտնվել եմ մի նոր աշխարհում, որտեղ ո՛չ ցավ չկա, ո՛չ վիշտ: Երկրորդ անգամ ապրեցի նույն զգացողությունները: Մի քանի անգամ օգտագործելուց հետո հասկացա, որ ձեռք եմ բերել կախվածություն, որից ետ կանգնելն անհնար է:

Անհարմար էի զգում ու միևնույն ժամանակ վախենում էի հարազատներիս պատմել այդ մասին: Գնալով կյանքս դժոխք էր դառնում, ու ես դա գիտակցում էի: Ամեն ինչ ինձ համար վերջացավ: Ցավից բացի ոչինչ չէի զգում: Խնդրեցի ամուսնուս ծնողներին, որ օգնեն ինձ: Չգում էի, որ գլորվում եմ: Խնդրեցի, որ ինձ հեռու տանեն այդ ամեն ինչից: Բայց նրանք լուրջ չվերաբերվեցին: Եվ ես մնացի միայնակ իմ ցավերի մեջ:

Հետո ամուսնուս թեթև ձեռքով հայտնվեցի քրեակատարողական հիմնարկում...

Ամուսնուս համար կյանքս կտայի, բայց նա օգնելու փոխարեն ինձ ուղարկեց մի այլ դժոխք: Ես անձնվիրաբար եմ իրենով ապրել: Ինքն ինձ համար ամեն ինչ էր: Ինձ ասում էին՝ կկործանի քեզ, բայց չէի հավատում: Հիվանդագին էի սիրում: Ինձ համար կախվածության նման չարիք էր, որից նոր-նոր եմ ազատվում՝ այդ հիվանդագին սիրուց: Հիմա ցավոտ է, երբ մտածում եմ, որ այդ մարդու համար ես ոչ մի բան էի: Ինքն իմ ողջ կյանքը քանդեց:

Թե ինչ ապրեցի ու թե ինչ եմ զգում քրեակատարողական հիմնարկում, բառերով հնարավոր չէ նկարագրել: Ապրեցի կյանքիս մեծ ցավը՝ բաժանումը երեխաներիս հետ, որին դիմանալն անհնար է:

Մոտ 1 տարի է, ինչ այստեղ եմ: Հոգվածի համար նախատեսված պատիժն 8 տարուց է սկսվում: Երբ այդ տարիները պատկերացնում եմ, խելագարվում եմ: Քանի՞ անգամ եմ ուզել կյանքիս վերջ տալ, քանի՞ անգամ...

Երբ եկել էի այստեղ, այնքա՛ն վախեցած էի: Անսովոր էին բանտը, այստեղի բառապաշարը՝ կամվոյ¹, վալչոկ²... Մարդկանց հայացքներից այնքա՛ն վախեցած էի: Չէի կարողանում նայել նրանց աչքերին: Իմ աշխարհն ուրիշ էր: Ես չէի կարող հայտնվել այս մարդկանց մեջ:

Այստեղ մոռանում ես, որ դրսում կյանք կա: Անգամ խանութ գնալն ես մոռանում: Պարտադիր չե՛ք ծեծեն, նվաստացնեն: Այստեղի պայմանները հոգեպես վերապրելը հավասարազոր է դժոխքի միջով անցնելուն: Անգամ պատերի միատուն գույները տպավորություն են ստեղծում, թե հոգեբուժարանում ես: Ազդում են հոգեկանիդ վրա:

Ես ճաղավանդակներին չեմ նայում: Դուրս չեմ գալիս զբոսանքի: Չբոսաբալի վերևում ցանց է: Այդ ցանցերը, ճաղավանդակներն ազդում են հոգեկանիդ վրա: Չես կարող բաց երկինքը

¹Կամվոյ (ռուսերեն «конвой») – ուղեկցող խումբ, որը տեղափոխում է ազատագրված անձանց դատարաններ, բժշկական հաստատություններ, քրեակատարողական հիմնարկներ և այլն:

²Վալչոկ (ռուսերեն «волчок») – փոքր անցք խցի դռան վրա, որի միջոցով հսկող անձնակազմը կարող է դիտարկել, հաղորդակցվել կամ սնունդ հանձնել ազատագրված անձանց՝ առանց դուռը բացելու:

տեսնել: Նայում ես վերև, խելագարվում ես:

Երբ գնում եմ դատի, ուղեկցողներին ասում եմ՝ մի վայրկյան կանգնեք, նայեմ երկնքին...

Ես չեմ սիրել սպասել: Շատ անհամբեր մարդ եմ եղել փոքր ժամանակվանից: Իսկ հիմա պիտի սպասես, անվե՛րջ սպասես... Այդ լույսի շողը չկա, որ բռնես ու առաջ գնաս: Առավոտը բացվեց, այդ օրն էլ ապրեցիր: Հետո մի կերպ ձգո՛ւմ ես, ձգո՛ւմ, ձգո՛ւմ... Ու չգիտես՝ ինչքա՛ն կդիմանաս: Անվե՛րջ սպասում է կալանքը:

Միգուցե մարդիկ կան, որ հարմարվել են և հարմարված ապրում են այստեղ, բայց ես այդպես չեմ կարող: Փորձում եմ կտրվել, չտրամադրվել, որ բանտում եմ: Ինձ համար զբաղմունք եմ ստեղծել: Ուլունքներով զարդեր եմ հավաքում, նկարում եմ, կարդում եմ: Բայց ինչքա՛ն կարող ես անընդհատ նույն բանով քեզ զբաղեցնել: Մեր կյանքի տարիներն ուղղակի գնում, կորում են:

Ես ինձ տրամադրել եմ, որ բանտը վերականգնողական կենտրոն է, որն ինձ հիմա պետք է: Ես ինձ այդպես եմ տրամադրել: Բայց միգուցե հնարավո՞ր է այստեղից ինչ-որ մի բանի հասած դուրս գալ... Մի՞թե այստեղ անդունդի վերջն է: Դոփո՞ւմ ենք տեղում:

Այստեղից հետո դրսում դու ոչ մեկի հետ չես կարող խոսել, որովհետև ոչ-ոք չի հասկանա այն ցավը, որի միջով դու անցել ես: Ինչո՞ւ պատերազմից հետո մարդիկ այդ մասին չեն խոսում: Որովհետև չեն կարող նկարագրել այդ ցավը: Ոչ-ոք չի պատկերացնի, թե ինչ ես զգում ամեն օր, երբ նայում ես դռանն ու գիտակցում, որ այն քեզ վրա չի բացվելու: Անճար վիճակը սպանում է:

Բանտի ճանապարհին շատ բաներ ես կորցնում: Այնքա՛ն մարդկանց եմ կյանքս նվիրել, բայց այնքա՛ն մարդիկ գնացին իմ կյանքից: Որտե՞ղ են այսօր... Չկա՛ն...

Իմ կյանքում միայն երեխաներս են, քույրս ու մորաքույրս... Նրանցից բացի չկա մեկը, ում սիրտն ինձ համար կմղկտա: Չկա մեկը, ով պատահական կգա տեսակցության: Իմանա՛ս՝ սիրտը չի դիմացել, կարոտից խեղդվել է, եկել է, որ քեզ տեսնի: Այս ճանապարհին շատ բան է բացահայտվում քեզ համար: Այն մարդիկ, ում համար կյանքդ կտայիր, չկան քո կյանքում:

Ինձ և քրոջս մորաքույրս է մեծացրել մայրիկիս մահից հետո: Հայրիկիս չեմ կարողանում ներել: Երկու տարի է՝ կապ չունեմ իր հետ: Եթե պիտի մայրիկի մահից հետո իրեն տար խմելուն, մեզ տեր չլիներ, հաշվում եմ, որ իրեն էլ չունեմ: Ինչո՞ւ պիտի հայր չլիներ իմ կողքին, որ երբ ինձ վրա առաջին անգամ ձեռք էին բարձրացնում, սատարեր, աջակցեր ինձ: Միգուցե այսօր այստեղ չլիների՞: Ինձ որք եմ զգում:

... Այնքա՛ն եմ տուժել թմրամիջոցներից: Թշնամուս անգամ չեմ ցանկանա: Սկզբում մտածում ես՝ չի կարող քեզ կառավարել, դու ես իրեն կառավարում: Բայց առաջին իսկ օրվանից դառնում ես իր գերին ու զոհը: Դու դառնում ես իրենը: Չես գիտակցում ոչ մի բան: Քո ուղեղն այլևս այն ուղեղը չէ, որ որևէ բան սառը դատի: Դու փախչում ես մարդկանցից: Դու փակվում ես ինքդ քո մեջ: Վախեր են առաջանում: Հայրուցիկացիաներ են առաջանում: Դու ապրում ես երևակայական աշխարհում:

Մինչև քրեակատարողական հիմնարկում հայտնվելը ես բուժում եմ ստացել: Բուժումն օգնել է, որ օրգանիզմս մաքրվի, բայց մինչև հիմա ես տառապում եմ: Դրա անունն անգամ լսելիս իմ մեջ սարսափ է առաջանում: Այդ թեմայով լուրերն անգամ ազդում են ինձ վրա: Այն իմ երազներից դեռ դուրս չի եկել: Երբ պառկում եմ, աչքիս է գալիս, թե ինչպես եմ գնում, վերցնում... Այդ ամեն ինչն իմ ուղեղից դեռ դուրս չի եկել:

Եթե դուռը բացեն, ասեն՝ կարող եմ գնալ, միգուցե չուզենա՞մ, միգուցե դեռ պատրաստ չե՞մ ազատության մեջ կամքի ուժով ապրելուն... Միգուցե դեռ չե՞մ կարող մարդկանց մեջ ապրել... Միգուցե դեռ ճանապարհ ունե՞մ անցնելուն... Միգուցե դեռ վախենո՞ւմ եմ, որ այստեղից հետո՝ ազատության մեջ, մարդկանց մեջ, չեմ կարող ինքս ինձ գտնել: Եթե նայեմ մարդկանց աչքերին, միգուցե նրանք կիմանա՞ն իմ անցյալը...

Իմ կյանքն այնպես է ցիրուցան եղել, որ չգիտեմ՝ որտեղից սկսեմ հավաքել: Իմ կյանքը քայքայել են, քանդել են, ինձ դարձրել են ոչինչ: Չեմ կարողանում հարմարվել այդ իրականության հետ: Չեմ հավատում, որ ինձ հետ է այդ ամենը պատահել: Ուզում եմ իմ հիշողությունից ջնջել այդ էջը: Դա ես չեմ: Դա չէր կարող ինձ հետ տեղի ունենալ: Անհավանական է...

Բայց կամաց-կամաց վերագտնում եմ ինձ: Եվ հիմա ցանկությունս մեկն է՝ լինել երեխաներիս կողքին և վերադարձնել բաց թողածը:

Ես ապրել և տեսել էի ծնողի կորստի ցավ: Իմ մայրն ինձ այդ ցավն իմ կամքին հակառակ է տվել: Իսկ ես երեխաներիս թույլ տվեցի տեսնել և զգալ ծնողի բացակայությունն այն էլ այն դեպքում, երբ ողջ եմ... Հիմա միայն մի բան եմ ուզում՝ հասնել երեխաներիս, ամուր գրկել ու էլ երբեք բաց չթողնել...

Իմ կյանքի պատմությունն ուղղում եմ այն մարդկանց, ովքեր հայտնվում են մոլորության մեջ: Ես մի մարդ եմ, ով կյանքում ունեցել է ամեն ինչ, իսկ հիմա ոչինչ չունի...

Խնդրա՛նքս բոլոր այդ մարդկանց՝ մի՛ դարձեք դարի չարիքի զոհը...

Կալանավորված կին

Ազատությունն անգին է

Գարնանային մի թախծոտ, անծրևոտ օր կանգ առավ կյանքը:

2019 թվականի մարտի 2՝ ոստիկաններ, խառնաշփոթ իրարանցում, ասեկոսներ, բչիչոց, ձերբակալվածների պահման վայր, այնուհետև՝ դատարան, 2 ամիս նախնական կալանք, դատավճիռ՝ 13 տարի, 9 ամիս ազատազրկում...

Ու սևացավ կյանքս, փշրվեց վերջին հույսս... Սկսվեց դաժան իրականությունն այս 4 պատերի մեջ:

Այս պայմաններն ինձ դառնացնում են: Փակ դուռն ազդում է ինձ վրա: Մեջքով եմ նստում դեպի դուռը: Եթե նայեմ, կգժվեմ: Չեմ նայում, որ փակ դուռ չտեսնեմ: Թեև դաժանն այն չէ, որ դուռը փակ է, այլ՝ այն, որ դու գիտես՝ թո ընտանիքը որևէ խնդիր ունի, դու այդ պատը, արգելված գոտու պարիսպն անցնելով՝ կարող ես հասնել թո ընտանիքին, օգտակար լինել, բայց... չես կարող:

Չարացել եմ ճակատագրիս նկատմամբ, որ հայտնվել եմ այստեղ: Այն ժամանակ, երբ նոր էի եկել, չէի գիտակցում, ասում էի՝ տարիներ են, կանցնեն: Բայց չեն անցնում: Օրերը գլորվելով դառնում են տարիներ: Այդ 6 տարի, 4 ամիսը չեմ կարող ասել՝ ինչ են դարձել ինձ համար:

Չէ, չթվա, թե ուզում եմ միայն վատը թողնել այս էջերին: Լավն էլ է եղել իմ կյանքում: Չորս բալիկ ունեմ: Մեծս 12 տարեկան է, միջնեկս՝ 10 տարեկան, աղջիկս՝ 8 տարեկան, փոքր տղաս՝ 4 տարեկան: Այս 4 պատերի մեջ եմ ունեցել չորրորդ հրեշտակիս³, ով, առանց գիտակցելու, կիսեց ինձ հետ անազատություն ասվածը:

Շատ դժվարությունների միջով եմ անցել: Փոքր խցում երեխայի խնամքը կազմակերպելը շատ դժվար էր: Հարմարություն չկար: Շատ քիչ դեղորայք էին տրամադրում, ասում էին՝ բժշկական հաստատությունները չեն հատկացնում: Կոնկրետ ժամանակահատվածով էին թույլատրում զբոսանքը, բայց երեխաս մեծանում էր, դրսին էր ձգտում, խաղալ, աշխուժություն էր ուզում: Սակայն չէի կարողանում ապահովել:

Երեխա ունեցող ծնողի համար չարիք է բանտը: Չեմ կարող բացատրել կարոտս: Ներաշխարհս խառնվում է իրար: Երեխաներիս համար էլ է դժվար: Ամաչում են ասեն, որ իրենց մայրը բանտում է: Տատիկին են մամա ասում: Մամաս ասում է՝ միջնեկ տղաս մի անգամ գիշերն արթնացել է, ասել՝ ու՛ֆ, ես մամաս էլի տուն չի՞ եկել: Ամեն րոպե սպասում է ինձ: Փոքրս հարցնում է՝ մամա, դեռ տուն չե՞ս հասել: Ասում եմ՝ ո՞նց հասնեմ: Չեմ կարող խաբել, սպասեցնել երեխաներիս: Շատ դաժան է, եթե ընտանիք ունես, գիտես, որ քեզ դրսում սպասող կա: Ես չեմ դիմանում:

Կուզենայի ամուսնուս կողքին լինել: Ամուսինս կալանավոր է: Չեմ կարող հեռախոսազրույցներ ունենալ իր հետ⁴: Նամակներ եմ գրում: Ինքը զանգում է, պատասխանը տնեցիներին ասում, ես զանգում եմ, տնից իմանում: Նամակներս պահում է: Երկարատև տեսակցության ժամանակ ցույց է տալիս, տեսնում եմ: Երեք ամիսը մեկ անգամ երկարատև տեսակցություն ենք ունենում՝ 3 օրով, բայց ամենադաժանը սկսվում է երրորդ օրից հետո... Նորից բաժանում, նորից օրացույցի մեջ ջնջված օրեր, նորից օդում թողնված բառեր:

Շատ դժվար է ընտանիքից հեռու ապրելը: Շատ եմ կարոտում ամուսնուս, երեխաներիս, մորս... Ահավոր է, այս կարոտը խեղդում է ներսից, սպանում է հոգիս...

Կորցրել եմ ամեն ինչ՝ սիրելի բարեկամներ, ժամանակ, ժպիտ, քուն... Նրանց կորցնելուց հետո կորցրեցի կյանքիս գույները: Կուզենայի ժամանակը հետ տալ, փոխել ամեն ինչ, որ կատարվել, զարգացել է իմ շուրջը: Կուզենայի կորցրածս հետ բերել...

Ես միշտ կենսուրախ եմ եղել, միշտ ժպտացել եմ: Ինձ համար կյանքը եռում էր: Հիմա մահվան լուրն էլ, ծննդյան լուրն էլ, հարսանիքի լուրն էլ դեմքի նույն արտահայտությամբ եմ

³Հայաստանում թույլատրվում է, որպեսզի ազատազրկված ծնողը երեխային պահի իր մոտ մինչև վերջինիս 3 տարեկանը լրանալը:

⁴Քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգի համաձայն՝ կալանավորված և դատապարտված անձանց միջև հեռախոսակապը և տեսազանգն արգելվում են:

ընդունում: Ինձ համար 2025 թվականը չկա, դեռ 2019 թվականի մարտի 2-ն է, իմ մեջ ոչ մի բան չի փոխվել: Ժամանակը կանգ է առել: Ես նույն 23 տարեկանն եմ: Կապ չունի, որ արդեն 6 տարի է՝ բանտում եմ:

Ես օտար լեզուներ գիտեի, այստեղ մոռացել եմ: Ես իմ կյանքի ժամանակը կորցրել եմ: Եթե ուզում են մարդուն ուղղեն, չպիտի ցավ պատճառեն: Այստեղ չեն ուղղվում, այստեղ չարանում են: Պայմաններ չկան, որ մարդ սովորի, զարգանա: Հետընթաց ենք ապրում: Դա ցավ է:

Փոխվել եմ այստեղ, սովորել եմ դիմակայել բոլոր դժվարություններին, սովորել եմ մտածածս արտահայտել մարդկանց ճակատին: Բայց մարդկանց նկատմամբ չեմ չարացել: Չի եղել մի վայրկյան, որ չարանամ մարդկանց հանդեպ, ընդհակառակը, միշտ փորձում եմ բարին տեսնել թեկուզ ամենավատի մեջ:

Պարզապես մեր կյանքն այստեղ սև է: Մենք կյանքը գորշ գույների մեջ ենք տեսնում: Հիմա հագուստի գույնն էլ են սևացրել: Ուրիշ գույն չեն թույլատրում: Պիտի սև համազգեստ կրենք: Միապաղաղ է դառնում ամեն ինչ: Գնում ես հիվանդանոց, բոլորն իրենց շորերով են, դու՝ ուղեկցող խմբի հետ, սպեցովկայով⁵: Կաշկանդվում ես: Թեև երբ ծննդաբերության ժամանակ հարցնում էին՝ ովքեր են, կես կատակ, կես լուրջ, ասում էի՝ ախռանաս է: Ծիծաղի էի վերածում եդ ամեն ինչը: Բայց մարդիկ քչիչում են, մատնացույց են անում՝ դատապարտյալ ա...

Էլի առանձնացնում են հասարակությունից, հասարակության աչքին կրկին սևանում ես: Բայց եկեք, մտեք բանտ: Այստեղ ամեն մեկն իր տան ուրախությունն է, իր տան լույսը՝ անչափահաս տղայից մինչև դեռատի աղջիկ:

Սիրելի՛ ընթերցող, ամենադաժանն այն չէ, որ այստեղ դուռը 24 ժամ փակ է, այլ՝ այն, որ քո ձեռքերը, ոտքերը կապված են, որ գրկված ես շատ բաներից: Արգելված գոտու բարձր պարսպից այն կողմ կյանքը եռում է իր բոլոր գույներով, իսկ մենք, սևացած հասարակության աչքերում, մտքերով ենք հասնում մեր ընտանիք և հետ գալիս:

Ես իմ կյանքում շատ բաներ եմ տեսել, շատ մարդկանց հետ եմ առնչվել, բայց մի բան եմ հասկացել: Պետք չէր վստահել մարդկանց: Պետք չէր նվիրվել անձնուրաց ոչ-ոքի: Միևնույն է, միշտ մեկը լինելու է, որ թիկունքից հարվածի:

Իմ սիրելի մարդկանց վանեցի հեռու ինձանից, ցավացրեցի, բայց չգիտակցեցի, որ իմ տված ցավը սպիացել է նրանց հոգում:

Հիմա ամեն տողիս մեջ ներողություն կա, զղջում կա, ուղերձ կա բոլոր այն մարդկանց համար, ովքեր ինչ-որ մի տեղ սայթաթել են, բայց ում համար հավատարմությունն ամենակարևորն է եղել ընկերության մեջ:

Սիրելիներ՛ու, եղե՛ք հավատարիմ և մի՛ ընկճվեք, որ դա չի գնահատվում: Դա ձեզանից չէ, այլ սխալ մարդկանց եք ընտրել: Ուղղակի բա՛ց թողեք, նրանց թողե՛ք ազատ: Գնահատե՛ք ձեր ազատությունը:

Ու մի՛շտ հիշեք՝ բանտը ճակատագրեր է խեղում, ընտանիքներ է բաժանում, մարդկանց իրարից հեռացնում է:

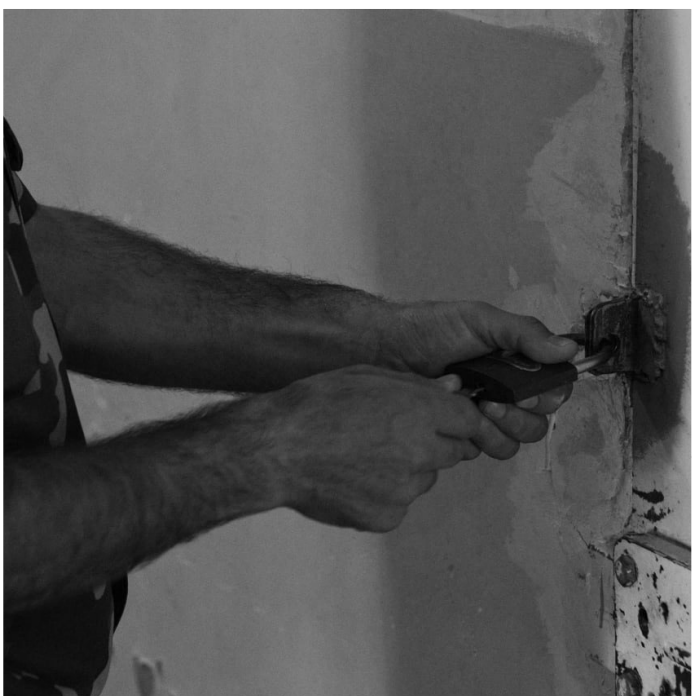
Ապրե՛ք այնպես, որ չհայտնվեք այս դաժան իրականության մեջ, որտեղ մարդիկ կորցնում են ամեն ինչ իրենց կյանքում:

Գնահատե՛ք ինքներդ ձեզ, սիրե՛ք ամեն մի վայրկյանը, մի՛ ընկճվեք, քայլե՛ք առաջ:

Հիշեք՝ ամեն վատ վայրկյանը մի նոր լավի սկիզբ է, իսկ ազատությունն անգին է:

Նարե Բոյաջյան, դատապարտյալ կին

⁵Սպեցովկա (ռուսերեն «спецовка») – համազգեստ: Քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգի համաձայն՝ դատապարտյալները պարտավոր են կրել միասնական նմուշի հագուստ:

Իմ ընտանիքն եմ ուզում

Երջանիկ եմ: Հիշում եմ ու ծիծաղում, թե մանուկ ժամանակ երջանիկ լինելու համար ինչեր էի երագում՝ չգիտակցելով, որ մի օր ինձ երջանիկ կզգամ 2 սենյականոց բնակարանում՝ շունիկիս և սիրածս տղամարդու կողքին: Պաշտպանված եմ, սիրված եմ ու սիրում եմ:

Մեկ էլ՝ շրխկո՛ց: Ի՞նչ էր: Արթնացա: Երագս կիսա՛տ մնաց: Ի՞նչ էր: Ճաղավանդակների ձա՛յն: Կողքիս աղջիկն ասում է՝ արթնացիր, հերթափոխի ժամանակն է: Չեմ հասկանում, չեմ գիտակցում, թե ինչ է կատարվում:

Ես քրեակատարողական հիմնարկո՞ւմ եմ: Երա՞գ էր այն բաղձալի երջանկությունը, որն իմ 28 տարիների ընթացքում որոնել էի ու գտել: Հիմա այդ երջանկությունը միայն երագներիս մե՞ջ եմ տեսնելու:

Դեռ ուշքի չեմ գալիս: Նստած անկողնուս վրա՝ շփոթված նայում եմ շուրջբոլորս: Կողքիս աղջիկն ասում է՝ կարանտինում⁶ ենք: Պետք է շուտով տեղափոխեն: Աստվա՛ծ իմ... Չեմ հասկանում՝ ի՞նչ է կատարվում: Նայում եմ դատարկ պատերին, բայց հասկանում եմ, որ դրանք դատարկ չեն: Պատերին օրացույցներ են փորագրված՝ օրերը գրիչով ջնջված: Քանի՛ կանայք են հայտնվել այստեղ... Որքա՛ն պատմություն ու ցավ կան այդ պատերի վրա: Ի՛նչ ճնշող է:

Մոտենում եմ պատուհանին: Աղջիկներ են խոսում, բարևում միմյանց: Լսել են՝ նորեկներ կան: Հետաքրքրվում են, թե ինչի կարիք ունենք: Հետաքրքիր է, թե ինչպես են դիմավորում նոր եկածներին: Ձայն են տալիս, հարցուփորձ անում...

Այդ պահին ուզում էի մեկը լինել, հետը խոսելի, բայց խուսափում էի, երբ լսում էի, թե ինչպես են քննարկում ուրիշների անձնական կյանքը:

Ա՛խ, գժվում եմ: Ուզում եմ գոռալ: Ընտանիքս եմ ուզում: Ես ո՛նց կորցրեցի: Ամեն վայրկյան իմ մտքում, իմ ուղեղում իմ ընտանիքն է՝ իմ ամուսինը և իմ շունիկը: Ունեի ընտանիք, որի մասին բոլորն էին երագում, բայց կորցրեցի իմ սխալի պատճառով:

Քրեակատարողական հիմնարկում եմ հայտնվել թմրանյութերի պատճառով: Արդեն 1 տարի, 2 ամիս է, ինչ այստեղ եմ: Չեմ ուզում խոսել այդ մասին: Չեմ ուզում, որ մարդիկ կարդալիս ինձ քննադատեն: Ուզում եմ, որ իմ հոգեվիճակը հասկանան, թե ինչ է զգում կինը, երբ առաջին անգամ հայտնվում է այս 4 պատերի մեջ: Թվում էր, թե հայտնվել եմ խորը փոսում, որտեղ ոչ աստիճան կա, ոչ էլ պարան՝ դուրս գալու համար: Ասում են՝ մարդը միակ կենդանի էակն է, որը կյանքում ամեն ինչի հարմարվում է: Գի՞շտ են ասում:

Ձերբակալվածների պահման վայրից էի եկել քրեակատարողական հիմնարկ: Երեք օր այնտեղ էի մնացել: Չլողացած, չսանրված... Հիշում եմ հագուստներս դեռ չէին բերել: Առաջին օրն էր: Կարանտինային խցում էի, որտեղ կար ընդամենը սառը ջուր: Ուրիշ ոչինչ: Սավանը փաթաթել էի վրաս, շորերս հանել, լվացել, փռել, որ չորանան... Սառը ջրով ցայվել էի: Կողքի խցից սրճեփ էի խնդրել, ջուր տաքացրել, մազերս լվացել:

Հիմա շաբաթը 2 անգամ լոգանքի են տանում: Բայց ես խցում ջուր եմ տաքացնում, օրվա մեջ մի քանի անգամ ցայվում: Մաքրությունը կարևոր է ինձ համար: Եթե ամեն ինչ կատարյալ մաքուր չլինի, ես չեմ կարող նստել, հանգիստ մի բաժակ սուրճ խմել: Թեև փոքր խցում 3 հոգով ապրելը շատ դժվար է...

Իսկ զբոսանքը՝... Շատ փոքր մի տարածք՝ երկաթից դռներով... Խուցն ավելի հարմար է զբոսնելու համար:

Մենդից օգտվում եմ, թեև հիմնականում նույն բաներն են: Վերցնում եմ, վերամշակում, ուտում: Բաներ կան, որ ընդհանրապես ուտելու չեն: Ոչ աղ կա մեջը, ոչ՝ կարագ: Դա էլ եմ հասկանում: Միգուցե կալորիա են հաշվում, որ չգիրանանք: Բայց առողջ սնունդը կարող է նաև համեղ լինել: Թեև այստեղ այնպիսի բաներ եմ տեսնում... Կարող են իրենց ուտելիքը

⁶Ազատագրված անձինք քրեակատարողական հիմնարկ մուտք գործելիս նախքան խցերում կամ կացարաններում տեղաբաշխվելը պահվում են կարանտինային խցերում՝ հիմնարկի պայմաններին հարմարվելու և այլ անհրաժեշտ նպատակներով: «Աբովյան» քրեակատարողական հիմնարկի կարանտինային խցերը վերանորոգվել են 2025 թվականին:

թաթուն ուտել, անկողնու տակ պահել... Կարող են մարդուն իր համար բերած հանձնությով չափել, դրանով հարգել...

Այստեղ հավատոյ կորցնում ես ամեն ինչի հանդեպ: Սկսում ես ոչ մեկին չվստահել, չհավատալ, կասկածի տակ առնել: Չեմ կարող ասել՝ ինչից է: Երևի հոգեվիճակ է: Պիտի ապրես, որ հասկանաս: Չեմ կարող նկարագրել:

Երբ նոր էի եկել, իմ ընկերներից մեկը պիտի գար տեսակցության, բայց չէր ստացվում: Ես գիտեի՝ եթե չի գալիս, ուրեմն չի ստացվում: Բայց ինձ ասում էին՝ ստում է, չի գալու: Ասում էին՝ դու նոր ես, դեռ չգիտես: Երբ մարդիկ հայտնվում են այստեղ, իրենց մասին մոռանում են, իրենցից ձեռքները լվանում են:

Ես ինձ ասում էի՝ չթունավորես հոգիդ, չպղտորես: Դու քո ուղեղն ունես, քո գիտակցությունն ունես: Եթե այդ պահին լսեի, ազդեցության տակ ընկնեի, այսօր իմ կողքին ոչ-ոք չէր լինի... Պիտի հասկանաս, որ այստեղ դու ես քո ընկերը: Չպիտի անկեղծանաս, նվիրվես: Ամենավտանգավորն այն մարդն է, ով կորցնելու ոչինչ չունի: Այստեղ հայտնված մարդկանց մեծ մասը կորցնելու ոչինչ չունի: Ինչ որ կարող էին կորցնել, արդեն կորցրել են...

Այսօր իմ կողքին են իմ ամուսինն ու իմ մայրիկը: Երբ գիտեմ, որ դրսում սպասում են, լավատեսությամբ եմ լցվում, դիմանում: Ամուսնուս հետ կապն ավելի է ամրապնդվել: Գիտեմ՝ երբ ես հայտնվել եմ այստեղ, ինքը լացել է ինձ համար... Հայրս չգիտի, որ ես այստեղ եմ: Մայրս հայրիկիցս ծածուկ է պահում: Սրտի խնդիր ունի: Ասել են՝ երկրում չեմ:

Չեմ մոռանա, երբ մայրիկս առաջին անգամ եկավ ինձ տեսակցության: Ինձ համար հանձնութ էր բերել: Բայց միայն այն մտքից, որ իմ մայրն իր աղջկա պատճառով հասել է բանտ, ոչ մի բանի չեմ կարողացել դիպչել... Ինձ տեսնելու սպասումից մայրս վատացել է, աշխատողները ջուր են տվել: Իսկ ե՛ս... Ես եղբայր ունեմ, ում պատճառով մայրս նման տեղեր չի գնացել: Ի՛մ պատճառով է եկել... Երբ պատկերացնում էի, որ իրեն կարող են ասել՝ հագուստդ բարձրացրու, ստուգենք... Ամաչում էի, ինձ ամենավատ մարդն էի զգում: Շատ էի կարոտել իրեն, շատ էի ուզում տեսնել, բայց չէի կարողանում ինձ ներել, որ իմ ծնողին այստեղ եմ հասցրել:

Վախենում եմ ծնողներիս համար: Վատառողջ են: Մտածում եմ՝ իմ այստեղ լինելն էլ ավելի չվատացնի իրենց վիճակը: Ես ինձ ամբողջ կյանքում չեմ ների, եթե... Երբ զանգում եմ, մայրս չի պատասխանում, չեմ կարող բացատրել, թե ինչ է կատարվում հետո: Ամենավատ նորությունն եմ սպասում...

Ես լացկան չեմ: Ինձ իմ ընկերներն ասել են երկաթյա աղջիկ: Բայց այստեղ պահեր են լինում, երբ սիրտս լցվում է: Գիտակցում եմ, որ շատ տարիներ պիտի անցկացնեմ բանտում: Չգիտեմ՝ այդ տարիներն իմ կյանքի վրա ինչ հետք կթողնեն:

Լսել եմ՝ դատապարտյալ կանայք հանրօգուտ աշխատանք են կատարում: Բայց կալանավորված կանանց համար ոչ մի զբաղմունք չկա: Քսանչորս ժամ խցում եմ: Հեռուստացույց եմ նայում, ուտում, պառկում, քնում... Բթանում եմ ամբողջ օրը հեռուստացույց նայելով: Գրադարան կա, բայց գրքերի ցանկն այնքա՛ն սահմանափակ է: Մտածում եմ՝ մի՞թե կալանքը միայն ազատությունից զրկելն է: Իսկ պատիժը ո՞րն է, ամբողջ օրը քնե՞լը:

Երբ այստեղից դուրս ես գալիս, պիտի կյանքիդ այս էջը փակես, բայց չմոռանաս այստեղ անցկացրած դաժան օրերդ, որ էլ երբեք հետ չգաս: Եթե մոռացար լացդ ու այստեղ ապրած տառապանքներդ, մոռանալու ես բանտի դաժան կյանքը:

Հենց դուրս եկա այս դռներից, գիտեմ իմ քայլերի հերթականությունը՝ աշխատանք գտնել, տուն ունենալ... Ուզում եմ նորից իմ ամուսնուն, իմ շունիկին գրկել... Ուզում եմ նորից զգալ, որ երջանիկ եմ իմ փոքրիկ, բայց ջերմ ընտանիքում:

Հ.Մ., կալանավորված կին

Հը՛, մամ, ինչպէ՛ս է դրախտում

Սիրելի՛ ընթերցող, ես գրում եմ «Աբովյան» քրեակատարողական հիմնարկից: Ազգությամբ հայ եմ: Երեխաներիս հետ ապրում էինք արտերկրում: Առուվաճառքի գործարք կատարելու համար եկա Չայաստան, բայց խարդախություն կատարելու մեղադրանքով կալանավորվեցի: Արդեն 11 ամիս է...

Թեև ես այլ երկրում եմ ապրել, բայց Չայաստանն ինձ համար միշտ կատարյալ երկիր է եղել: Երեխաներիս միշտ պատմել եմ, թե Չայաստանում ինչ լավ մարդիկ են ապրում, ինչ լավ սովորություններ կան: Ասել եմ՝ դրախտային երկիր է:

Հիմա երեխաներս հարցնում են՝ հը՞, մամ, ինչպե՞ս է դրախտում:

Ես ամաչում եմ, որ բանտում եմ, ու չեմ կարող հավասարը հավասարի պես շփվել դիմացինի հետ: Ես գիտեմ, որ դիմացինի կարծիքն իմ մասին այնպիսին չէ, ինչպիսին որ կլիներ, եթե ինձ տեսներ ազատության մեջ՝ փողոցով քայլելիս: Մեր միջև պատ կա: Ամեն մարդու չեմ կարող բացատրել, թե ինչ պատճառով եմ կալանավորված: Մարդիկ ինձ որպես հանցագործի են նայում: Եթե կինը հայտնվել է այստեղ, ուրեմն պիտի որ շատ վատ բան արած լինի: Կանանց նկատմամբ դատարաններն ավելի նրբանկատ են, նայում են՝ քանի երեխա ունի, ինչ ընտանեկան կարգավիճակ ունի: Եվ եթե կինն արդեն այստեղ է, նշանակում է՝ վտանգավոր է եղել հասարակության համար: Դրա համար ես շատ եմ ամաչում:

Երեխաներս էլ են շատ ծանր տանում, որ իրենց կողքին չեմ, հատկապես մեծ տղաս: Փոքրս այս տարի 11-րդ դասարանն է ավարտում: Ասում է՝ դու այստեղ չես, վերջին զանգին չեմ գնալու: Քիմիայի քննությունը չի հանձնել: Ինչ այստեղ եմ, չի սովորել: Երեխաներիս համար ես շատ նվիրված ծնող եմ եղել: Աղջիկս ասում է՝ դու չկայիր, այս տարի էքսկուրսիա չենք գնացել:

Երեխաներիս համար դժվար է Չայաստան գալը: Սովորում են: Աղջիկս ուսանող է, փոքր տղաս այս տարի ավարտում է: Մեծ տղաս է իրենց մասին հոգ տանում: Տատիկն էլ թոշակառու է: Ասում են՝ գանք: Ասում եմ՝ չեմ ուզում ինձ այստեղ տեսնեք: Ես ինձ վատ եմ զգում, երբ ինձ խուզարկում են, շորերս հանել են տալիս: Ինչպե՞ս թողնեմ՝ աղջիկ երեխայիս խուզարկեն: Թող դա չտեսնեն, չպատկերացնեն էլ, թե դա ինչ է: Ոչ ուզում եմ՝ ինձ այստեղ տեսնեն, ոչ էլ դրա միջով անցնեն:

Մոտ օրերս գնացել էի քրոջս հետ տեսակցության: Երկու անգամ շորերս հանել են տվել: Համ իմ շորերը, որ երևի այստեղից ինչ-որ բան չտանեմ, համ իր, որ երևի ինչ-որ բան չտա ինձ: Տհաճ է, սարսափելի տհաճ է, մանավանդ երբ ասում են՝ ներքնաշորդ հանի, պազի:

Երբ նոր էի եկել այստեղ, ինձ համոզում էի, որ սա քվեստ է: Ինձ ասում էի՝ պատկերացրու, որ քվեսթի մեջ ես, մտածի՝ ինչպես ես դուրս գալու այստեղից: Բայց երբ դուռը փակեցին, հասկացա, որ այստեղից ելք չկա: Այդքան հեշտությամբ դուրս չես գա:

Ճիշտ է, երբեմն կատակ եմ անում, ասում եմ՝ ավելի լավ թիկնապահներ ունեմ, քան թե նախագահը: Դուռը բացում, փակում են, հացը բերում են: Բայց այդպես ես ինձ մխիթարում եմ:

Այստեղ իրար հետ շփվել չկա: Շփվելու թեմա էլ չկա: Կամ կռվում են, կամ բամբասում: Լինում է՝ պատուհանից խոսում են իրար հետ, բայց եթե հսկիչները լսում են, ասում են՝ ձեններդ կտրեք:

Խցում ամիսներով նույն մարդու հետ ես: Արդեն խոսելու բան էլ չկա: Ամբողջ օրը կամ կարդում եմ, կամ խաչբառ եմ լուծում, կամ հեռուստացույց եմ նայում: Չէ, չեմ նայում, ուղղակի միացրած է, ու ինչ-որ մեկն անընդհատ խոսում է...

Չբոսանքը 1 ժամ է: Ես դուրս չեմ գալիս զբոսանքի: Ես այստեղի՛ց դուրս գալու օրերն եմ հաշվում:

Ինձ համար սնունդ բերում են: Տնից չոր սնունդն են բերում: Այստեղից էլ երբեմն ջրիկ

ուտելիք եմ վերցնում: Սուտ կլինի, եթե ասեմ, որ ընդհանրապես ուտելու չի: Ինչ-որ բաներ ես ավելացնում՝ աղ, կանաչի...

Շաբաթվա մեջ 2 անգամ լոգանք են տալիս: Ով ուզում է, կարող է իր հիգիենային խցում էլ հետևել: Դույլը կա, թեյնիկը կա: Ես ամեն առավոտ, իրիկուն լվացվում եմ: Բայց ահավոր է ապրել մեկի հետ, ում սովորություններն ուրիշ են: Օրինակ, ափսեները չեն լվանում, կեղտոտ շորերը քցում են մահճակալի տակ... Խցում հոտ է տարածվում: Աղջիկներ կան, որ ասում ես, հասկանում են, կան, որ չեն հասկանում:

Այստեղ վատն այն է, որ չես կարող վեր կենալ, դուրս գալ այն ժամանակ, երբ ուզում ես: Չես կարող հանվել այնպես ու այն ժամանակ, երբ ուզում ես: Գիտես՝ ցանկացած պահի վալչոկը կարող է բացվել, ու քեզ վրա կնայեն:

Շատ-շատ են տղամարդ աշխատողները: Եվ գիշերը, և ցերեկը ցանկացած պահի կարող են վալչոկով նայել: Եթե կանայք նայեն, էլի տհաճ կլինի, բայց ոչ այդքան: Բոլորն էլ իրենց աշխատանքն են կատարում: Ես իմ ձևով հարգում եմ աշխատողներին, «Դուք»-ով եմ դիմում: Ոչ մեկին չեմ վիրավորում: Այն համոզմունքն ունեմ, որ ինչպես դու ես մարդկանց վերաբերվում, այնպես էլ իրենք են քեզ վերաբերվում: Բայց կարծում եմ՝ տղամարդը պիտի շինարարության վրա աշխատի, ոչ թե կանանց գաղութում քայլի, դռները բացի, փակի... Իսկ ինչպե՞ս են խոսում դատապարտյալների հետ... Լինում են դեպքեր, երբ կեղտոտ հագուստը լվացքատուն փոխանցելու համար պետք է լինում դռանը 10 անգամ զարկել: Ասում ես՝ խնդրում եմ, դուռը բացե՛ք, թող գան, շորերս տանեն լվանալու: Միջանցքի մյուս ծայրից գոռում են՝ հը՞, ի՞նչ կա, ի՞նչ ես ուզում...

Թեև մտածում եմ՝ միգուցե որոշ կանայք արժանանում են իրենց պահվածքին համարժեք վերաբերմունքի: Կամ էլ միգուցե այդ տղամարդիկ չհաստատված անձինք են, ովքեր եկել են կանանց գաղութ՝ կանանց հաշվին ինքնահաստատվելու...

Ես երբեք կոնֆլիկտային չեմ եղել, շուտ չեմ բռնկվել: Շա՛տ պիտի ջանան, որ ինձ հունից հանեն: Շատ համբերատար եմ: Այստեղ բնավորության այդ գծերն ինձ շատ են օգնում: Բայց շատ բան է փոխվել իմ մեջ:

Ես է՛լ չեմ հավատում մարդկանց, ընկերությանը: Ես հիմա այստեղ եմ, իմ երեխաներից ու հարազատներից բացի ոչ-ոք չկա իմ կողքին: Միայն իմ հարազատներն են ինձ օգնում: Ինչքան էլ մինչև այստեղ հայտնվելը, օրինակ, քրոջս հետ հարաբերություններս վատ են եղել, միևնույն է, հիմա միայն ինքն է գալիս: Մարդկային ոչ մի տեսակի հարաբերության չեմ հավատում: Աստված չանի, ոտքդ սայթաքեց, ընկար, ոչ-ոք ձեռք չի մեկնի:

Շատ ավելի անտարբեր եմ դարձել: Օրինակ, խցակիցս կարող է դժգոհել, որ պահարանը լավը չի, հարմարավետ չի: Իսկ ինձ համար միևնույն է, թե, օրինակ, պահարանն ինչ գույնի է: Մարդկային ցավին էլ եմ անտարբեր դարձել: Լսում եմ պատուհանից՝ ինչ-որ մեկը լացում է կամ ինչ-որ մեկի ինչ-որ տեղը ցավում է... Ներսումս ոչինչ տեղի չի ունենում: Առաջ կվազեի, կօգնեի... Հիմա նման ցանկություն անգամ չունեմ:

Չի վախեցնում այն միտքը, որ բնավորության այս գծերը չեն փոխվի, որ այսպիսին կմնամ: Եթե ի սկզբանե այսպիսին լինեի, միգուցե այստեղ չհայտնվեի՞: Չնայած աղջիկս շատ բարի է, երբ դուրս գամ, միգուցե ի՞նքն ինձ փոխի...

Երբ դուրս գամ, կգնամ երեխաներիս մոտ, կվերադառնամ իմ նորմալ կյանքին: Կաշխատեմ մոռանալ այստեղի մասին, իմ հիշողությունից ջնջել այս ժամանակահատվածը, որը ես անգամ չեմ ապրել, այլ գոյատևել եմ:

Իսկ բանտը կհիշեմ որպես սարսափելի երազ, որը փոքր-ինչ երկարել է:

Կալանավորված կին

Չեմ հասկանում՝ ինչ արեցի իմ կյանքի հետ

2022 թվականի ամռանը մամաս ինձ մենակ ուղարկեց Հայաստան՝ քրոջս մոտ: Քույրս ստեղծ ա ամուսնացած: Քննությունները հանձնեցի, ինձ ուղարկեցին արձակուրդ: Էնպես ստացվեց, որ հետո չէի ուզում հետ գնամ Ռուսաստան: Ուզում էի՝ կրթությունս տեղափոխենք ստեղ, ու ես ստեղ սովորեմ:

Բայց պապաս եկավ Հայաստան և ինձ հետ տարավ: Ասացին՝ 2 տարի ա մնում, որ ավարտեմ: Ավարտեմ, հետո ոնց ուզում եմ, տենց էլ կանեմ: Բայց առաջինը սովորեմ, վկայական ստանամ: Պապայիս հետ գնացինք Ռուսաստան Էն պայմանով, որ ավարտեմ ու հետ գամ:

Նույն թվականի հոկտեմբերին պապաս նորից եկավ Հայաստան: Ես էլ իրա հետ եկա: Ու Էնպես ստացվեց, որ շատ պատահական հանդիպեցի ու սիրահարվեցի Էն մարդուն, ով փոխեց իմ ճակատագիրը:

Ես իրան ասացի, որ չեմ ուզում Հայաստանից գնամ: Ինքն ասաց՝ մնամ իրա մոտ: Ես ասացի՝ չեմ կարա, 17 տարեկան եմ, հետո պապաս էլ ա ստեղ: Ես պիտի իրա հետ հետ գնամ Ռուսաստան:

Էլի հետ գնացի Ռուսաստան: Քանի որ հայկական անձնագրիս ժամկետն անցել էր, ես չէի կարա 17 տարեկանում սահմանն անցնել, գայի Հայաստան: Սպասեցի 18 տարեկանս լրանա, որ ռուսական անձնագիր ստանամ ու կարողանամ գամ: Փող հավաքեցի Էդ ընթացքում: Կրթաթոշակի, սննդի գումարը հավաքեցի, տոմս գնեցի: Տաքսու գումար էլ հավաքեցի:

Իմ ծննդից 4 օր հետո գիշերն իրերս թաքուն հավաքեցի, շքամուտքում թաքցրեցի: Էդ օրն առավոտը պիտի գնայի ուսումնարան: Մամայիս ու պապայիս ասացի, որ երկրորդ հերթ եմ: Մամայիս հեռախոսով դասդեկիս գրեցի, որ ինձ վատ եմ զգում, չեմ գալու դասի: Նամակը ջնջեցի, տաքսի պատվիրեցի ու... եկա Հայաստան:

Տնեցիքից ոչ մեկին հրաժեշտ չտվեցի...

Եկա Հայաստան, ու պարզվեց՝ ինձ խաբել են: Էդ տղան ասել էր՝ կօգնի, աշխատանք կգտնեմ, ամեն ինչ լավ կլինի, բայց... Հետո կռվում էր: Ասում էր՝ իրան դավաճանում եմ: Չէր թողնում աշխատեմ: Սկսեցի տնից ֆրիլանս աշխատել... Բայց մերոնց հետ չէի շփվում, զանգերին չէի պատասխանում, ոչ մի ձև կապի չէի դուրս գալիս: Չէր թողնում: Ասում էր՝ մերոնց հետ շփվեմ, ինձ կհեղափոխեն, ու ես էլ նույնը չեմ լինի: Ինքն ինձանից 19 տարով մեծ էր:

Ես ամենասկզբից ասել էի, որ չեմ մտնելու թմրամիջոցների գործի մեջ: Դա իրա բիզնեսն էր: Չէի ուզում, վախենում էի: Չորս ամիս իմ խոստումը պահել եմ: Բայց առաջին անգամ մարիխուանա փորձելն իմ համար ճակատագրական դարձավ: Ինքն ինձ դարձրեց նարկաման: Մարիխուանայից բացի ուրիշ բաներ էլ եմ օգտագործել: Վեց ամիս օգտագործել եմ... Չորս հոգով էիք Էդ գործն անում: Ու մի օր բռնվեցինք...

Հիշում եմ՝ ասացին՝ տանում են Աբովյան: Չգիտեի, որ Աբովյան քաղաք կա Հայաստանում: Մտածում էի՝ Աբովյան փողոց են տանում: Հետո հասկացա, որ քաղաքից դուրս են տանում: Որ չտեսա՞ Էս պատերը, շշկո՞վեցի...

Ասացին՝ ԿՈՊ⁷ ենք մտնում: Հիշում եմ ինձ խուզարկեցին: Ասացին՝ հանվեմ, վրես ինչ կա, սաղ հանեմ: Նայեցին, տատուս նկարեցին, վրայիս հետքերը նկարեցին: ԿՈՊ-ից դուրս եկանք, դարպասից մտանք շենք, հետո էլի տեղ մտանք, ու դուռը հետևիցս փակեցին: Շոկ ապրեցի... Քանդված ա սաղ...

Գիշերվա ժամը 2-ին էին ինձ բերել: Մատրաս տվեցին: Ասացի՝ բա շորերը՞: Մտածում էի՝ շորեր էլ պիտի տան... Գնացի, որ պառկեմ: Ըստեղ մի աղջիկ կար, իրա շորերը՝ ռեշերից⁸ կախած: Լսում էի, որ ուզում ա ինձ հետ խոսի, բայց ես չէի ուզում խոսել: Ինձ շատ վատ էի զգում: Գժված էի:

⁷Հայերեն նշանակում է հսկիչ-անցագրային կետ – հատուկ տեղ քրեակատարողական հիմնարկի մուտքի մոտ, որտեղ կատարվում է բոլոր այցելուների, ազատազրկված անձանց և աշխատակիցների վերահսկում՝ հիմնարկի անվտանգության ապահովման համար:

⁸Ռեշ, ռեշոտկա (ռուսերեն «решетка») – ճաղավանդակ:

Հիշում եմ ուզեցի գնամ գուգարան: Դուռը բացեցի, բայց տեսա՝ սանհանգույցն ահավոր վիճակում ա, փոշմանեցի, դուռը փակեցի, հետ գնացի, պառկեցի: Ոչ մի բան վրայիցս չհանեցի: Համ զգվում էի, համ էլ ցուրտ էր: Պառերն անջատած էին: Պառկեցի: Հիշում եմ տոռուրի արանքից ինչ-որ բան էր շխկշխկում: Կռիս էր... Մի ձև քնեցի...

Առավոտ ժամը 8-ին գլուխս մի կերպ բարձրացրեցի: Էդ աղջիկն ասաց՝ պիտի հելնեմ, տեղերս հավաքեմ, որ հետս գալիս եմ աբխոդի⁹: Շշմած նայեցի դեմքին: Ասում եմ՝ ի՞նչ աբխոդ, աբխո՞դն ինչ ա: Գնացինք... ու ի՞նչ տեսա... Երևի մի 20 տղամարդ՝ պետ, պետի տեղակալ... Շարք կանգնեցինք: Շշմած նայում էի իրանց դեմքին: Ասացին՝ Ներկայացի: Ձեն չհանեցի: Նորից ասացին՝ բո հետ ենք, ներկայացի: Ներկայացա...

Հետո կողքիս աղջկան հարցրեցի՝ Ես ի՞նչ եմ անում: Ասաց՝ պատերն են ստուգում, տեսնեն՝ հո ծակ-մակ չենք արել: Հետո ռեշերին խփեցին, ստուգեցին: Ես վախեցած էի, չգիտեի՝ ինչ ա կատարվում: Գնացին...

Հիշում եմ եկան, ասացին դիմում գրեմ: Չգիտեի դիմում գրելու ձևը: Մի կերպ գրեցի: Ինձ էլի տարան КПП: Ես էլ էն շորերով էի, որով բռնվել էի: Ինձանից զգվում էի: Ուզում էի՝ կաշիս վրայիցս հանեմ, փախնեմ:

Պարզվեց՝ մերոնք էին եկել, որ ինձ տեսնեն: Ինձ որ տեսան, շոկ ապրեցին: Ասացին՝ ինչ էիր, ինչ ես դառել: Լացում էի, պատմում էի՝ ինչ ա եղել, ոնց ա եղել: Հիշում եմ՝ ասում էին՝ ոչինչ, ամեն ինչ լավ կլինի:

Մի օր էլ ասացին՝ գնում ենք զբոսանքի: Ուրախացա... Բայց որ չտեսա՝ 4 պատ ա, վերևը ռեշոտկա, մի հատ էլ վրադ դուռը փակում են... Մտածում էի՝ ստեղծից ոնց դուրս գամ... Ոնց որ գերի ընկած լինեի:

Վեց օր տենց կարանտինում եմ եղել: Մինչև Էդ էլ ձերբակալվածների պահման վայրում էի: Վա՛յ, ընդեղ ավելի ահավոր էր: Ինձ 7-8 օր պահել են: Ահավորություն էր: Լողանալու տեղ չկար: Պիտի դուռը խփեի, որ ինձ տանեին գուգարան...

Որ եկել էի բանտ, վախեցած էի: Չէի հասկանում՝ ուր եմ ընկել: Մտածում էի՝ հետս պիտի թողնեն, գնամ տուն, տենց լուրջ բան չի, բայց չէ...

Հայերեն չէի կարում խոսել: Նեղում էին, ինձ շատ էին ճնշում համ աշխատողները, համ կալանավորները: Վախենում էի: Չգիտեի՝ ինչ անեի: Սադի մոտ լացում էի:

Դեղի¹⁰ ազդեցությունը կամաց-կամաց անցնում էր, թարմանում էի, բայց դեռ չէի հասկանում, թե ուր եմ ընկել... Դժվար էր իրականություն վերադառնալը: Ուզում էի էլի օգտագործել: Բայց ստեղ հայտնվելուց հետո ոչ մի բան չեմ օգտագործել: Ոչ հոգեմետ, ոչ ուրիշ դեղ... Ինչ ուզում էին տային, ասում էի՝ չէ, պետք չի: Ես ինքս կվերականգնվեմ:

Հիմա ես կարամ նորմալ մտածեմ, նորմալ քնեմ, նորմալ ուտեմ: Էն ժամանակ չէի կարում նորմալ հաց ուտել: Ուտում էի, ցավում էր ստամոքսս: Առաջին օրը ստեղ զարթնեցի, ձեռքերս որ տեսա, շոկ ապրեցի: Հիշում եմ՝ սաղ ուշադիր ինձ էին նայում: Ում կողքով անցնում էի, ասում էին՝ Ես ինչ նիհար աղջիկ ա, վրեն հալ չկա, ոնց որ սկիլետ լինի:

Առաջ շատ էներգիա ունեի, շատ կենսուրախ էի: Խնդի՞ր կար, ես լավատեսությամբ էի նայում: Ինչ-որ մեկը լացո՞ւմ էր, ասում էի՝ ինչ ա եղել, խի ես լացում, ժպտա, քեզ ժպիտը սագում ա: Հիմա լավ եմ, բայց ամեն ինչ շատ դանդաղ եմ անում: Էն էներգիան, որ առաջ ունեի, հիմա չկա: Իմ մեջ ամեն ինչ քանդվել ա: Իմ անհատականությունից ոչ մի բան չի մնացել: Ես սկսում եմ ինձ հետ նորից ծանոթանալ:

Չեմ ուզում ոչ մեկի հետ շփվեմ, ոչ մեկին աջակցեմ: Ուզում եմ մնամ իմ աշխարհում, փակվեմ իմ մեջ: Բայց մենակությունը խեղդում ա: Չկա մեկը, ում հետ կարամ խոսեմ իմ

⁹Աբխոդ (ռուսերեն «абхад») – բրեականատարողական հիմնարկներում անձնակազմի պարբերական շրջայց, որը կատարվում է ազատագրված անձանց, նրանց խցերը և հիմնարկի տարածքները ստուգելու նպատակով:

¹⁰Զերեականատարողական հիմնարկներում դեղ ասելով նկատի ունեն թմրամիջոցները:

զգացմունքների, իմ չստացված սիրո ու կյանքի մասին...

Մերոնք էլ են ասում, որ շատ եմ փոխվել համ մտածելակերպով, համ արտաքինով...

Ես ամբողջ կյանքում սովորել եմ: Կյանքիս 18 տարին նվիրել եմ կրթությանը: Գերազանցիկ չեմ եղել, բայց լավ եմ սովորել, 3-ներ չեմ ստացել: Ուսումնարան եմ ընդունվել ֆինանսական գծով: Ամեն կիսամյակ փորձել եմ քննություններս լավ հանձնել, որ կրթաթոշակ ստանամ:

Գալով Հայաստան՝ մտածեցի՝ գտել եմ Էն, ինչ փնտրել եմ, Էն, ինչ ինձ 18 տարի պակասում էր: Մտածեցի՝ հոգուս դատարկությունը վերջապես լցրել եմ սիրով: Չէի պատկերացնում, որ Էդ սերն ինձ կթաշի անդունդը...

Մերոնք իմ հետևից եկել են Հայաստան: Ինձ ներել են: Խոսել են հետո, ասել են՝ ոչ մի ահավոր բան չկա: Սպասում են, որ դուրս գամ: Հիմա իմ ընտանիքից բացի ես ուրիշ ոչ մեկին չունեմ:

Ես ստեղ եմ հասկացել, որ ընտանիքից, ազատությունից թանկ բան չկան... Չի կարելի ընկնել ուրիշների ազդեցության տակ: Պիտի թո գլուխս ունենաս թո ուսերի վրա:

Համարյա 2 տարի ա՝ ստեղ եմ: Դեռ կալանավորված եմ: Եթե դատեն, 6 կամ 7 տարի կտան: Բայց ես հույս ունեմ, որ Էս 2 տարին կհաշվեն, 4-ն էլ պայմանական կտան: Համ տարիքս ա փոքր, 18-ում բռնվել եմ... համ էլ առաջին անգամս ա...

Դատի ժամանակ մի փոքր հույս եմ ունենում, որ կարող ա տուն թողնեն: Իմ գիտակցությունը գիտի, որ ինձ տուն չեն թողնի, բայց ներսի հույսն ինձ խեղդում ա: Երբ երկարացնում են կալանքը, հետ եմ գնում աբիզյանկա¹¹, նայում եմ պատերին ու ասում եմ՝ Էս ի՞նչ արեցի իմ կյանքի հետ...

Ամեն օր քնում եմ Էն հույսով, որ առավոտը կարթնանամ, ու Էս կաշմառը կավարտվի, ես տանը կլինեմ, իմ ծնողների կողքին...

Ուղղակի չեմ հասկանում՝ Էս ի՞նչ արեցի կյանքիս հետ...

Կալանավորված աղջիկ

¹¹Աբիզյանկա (ռուսերեն «обезьянник») – Այդպես անվանում են փոքր, փակ, վանդակավոր խցիկները, որոնք սովորաբար տեղակայված են դատարաններում: Դրանցում կարճ ժամանակով պահում են ազատագրված անձանց՝ դատական նիստերի ընթացքում:

Ճակատագրով՝ մայր

Ամառվա գեղեցիկ ու լուսապայծառ օր էր: Աստծո լույսը փռել էր իր թաները երկրի վրա, և բոլորն ու ամեն ինչն անցել էին իրենց բնականոն աշխատանքին: Բնությունն իր գեղեցիկ էվոլյուցիոն գործողության մեջ է ողջ եռանդով: Ծառերն իրենց տերևներն են օրորում օդը սինթեզելու և թթվածնով լցնելու համար: Ծիտիկներն իրենց ծվլոցով և ճովոյունով նպաստում են օրը և բնության նկարն էլ ավելի դյուրիչ դարձնելու համար:

Ես նայում էի ճաղավանդակներից դուրս ու հմայվում բնության այդ գեղեցկությամբ ու հետևում անգամ ծառերի վրայով վազող ժրաջան մրջյուններին: Ու մի պահ հասկացա, որ բարի նախանձով եմ նայում այդ միջատներին, քանի որ նրանք ազատության մեջ են:

Ազատություն... առաջին հայացքից մեսրոպյան հայերենով սովորական, գեղեցիկ մի բառ է սա, բայց երբ բառի նշանակությունն ես հասկանում, միանգամից գիտակցում ես, որ այն աշխարհի հրաշալիքներից մեկն է, որ տրված է մարդուն, ով կենդանական աշխարհի գլուխգործոցն է:

Մեր գրողներից մեկն էր գրել իր բանաստեղծություններից մեկում¹².

— Ազատությո՜ւն, — գոչեցի, —

Թող որոտա իմ գլխին

Փայլակ, կայծակ, հուր, երկաթ,

Թող դավ դնե թշնամին,

Ես մինչ ի մահ, կախաղան,

Մինչև անարգ մահու սյուն,

Պիտի գոռամ, պիտ կրկնեմ

Անդադար. ազատությո՜ւն:

Դպրոցական տարիքում այս խոսքերն անգիր ենք սովորում դժգոհելով: Հենց այդ պահին նշանակությունը չհասկանալով՝ ուզում ենք արագ անգիր անել և վազել դուրս՝ բակում խաղալու: Այսինքն՝ այդ նույն ազատությանն ենք ձգտում:

Սիրելի ընթերցող, եթե դու երբևէ եղել ես կալանավայրում, ուրեմն կարիք չկա քեզ բացատրել «ազատություն» բառի կախարդական իմաստը: Իսկ եթե՝ ոչ, ուրեմն հավատացնում եմ, որ կարելի է սրբադասել և աղոթքների մեջ զետեղել այն՝ որպես բարձրագույն արժեք:

Ես արդեն 11 ամիս է, ինչ անազատության մեջ եմ: Երբ ես հայտնվեցի այստեղ, հասկացա դրա դառնությունը բոլոր կողմերից: Ամենասարսափելին, որ գիտակցում ես անազատության մեջ, այն է, որ ընտանիքից հեռու ես և միայն սահմանափակ ժամանակով կարող ես տեսնել երեխաներիդ, ովքեր սիրո և հոգատարության արդյունքում ծնված պտուղներ են, ու հանուն որոնց դու շնչում ես, ապրում:

Քսանմեկ տարի է, ինչ ամուսնացած եմ: Ու ամուսնուս այնքան թարմ սիրով եմ սիրում, որքան դեռահասը նոր սիրահարված ժամանակ: Ու երեխաներիս շատ սիրում եմ, քանի որ նրանք իմ ամուսնու մասնիկներն են, որոնց կարծես ես ունեցել եմ, որ ամուսնուս շատ տեսնեմ, բազմացնեմ այս աշխարհի երեսին, ու երբ ինքը տանը չլինի, ես հասկանամ, որ իմ դիմաց վազվզում են նրա մասնիկները:

Ասեմ ավելին: Երբ իմ երեխաները մեծանում են, ու ես տեսնում եմ, որ նրանք, բացի իմ ամուսնուց, նմանվում են իմ սուրբ մորը, բարի հորը և աշխատասեր տատիկներին, կյանքս այնքա՜ն սիրուն գույներով է լցվում...

¹²Հեղինակը հայ բանաստեղծ Միքայել Նալբանդյանն է: Գրվել է 1850-ականների վերջերին:

Պատկերացնո՞ւմ եք՝ կա գենային կոդ, ու նրանք նմանվում են իմ ծնողներին, որոնց գրկելու և համբուրելու հնարավորությունից, ավաղ, ես զրկվել եմ: Բայց աստծո ողորմությամբ ես ունեմ 3 հրաշք երեխաներ, որոնց մեջ տեսնում եմ իմ ծնողներին: Սիրտս դուրս է գալիս կրծքավանդակիցս: Ողջ ուժով ցանկանում եմ բղավել՝ ուռա՛, ուռա՛, ուռա՛, քանի որ աստծո հրաշք է սա:

Ես խելագարի պես եմ սիրում իմ երեխաներին ու շատ հաճախ վախենում եմ գրկել նրանց: Մտածում եմ՝ բա որ անհետանան...

Սիրելի ընթերցող, ես հիմա բաց գերեզմանատան եմ: Ըստ իս՝ կա դժոխք, կա դրախտ, կա քավարան... ու սա հենց քավարանն է, որտեղ ինքնապաշտպանական բնագործ շատ է զարգացած... Չէ՞ որ անձը մեղադրվում է թե դատախազի կողմից, թե իր հետ նույն գործով անցնող անձանց կողմից, թե ենթադրյալ կամ իրական տուժողների կողմից, թե քրեակատարողական հիմնարկի աշխատակազմի կողմից, թե իր ներսում ունեցած տարածայնությունների արդյունքում:

Կան մարդիկ, ովքեր իրենց ժամանակը փորձում են արդյունավետ օգտագործել ու ինքնազարգացմամբ զբաղվել: Կան մարդիկ, ովքեր ավելի են չարանում ու ընդօրինակում են վատ արարքներ և դուրս գալուց շատ քիչ ժամանակ անց հնարավոր է՝ հետ վերադառնան...

Մի՞՞ք է, թե՞՝ իրականություն, բայց մարդկանց մեջ կարծիք կա ձևավորված, թե բանտը մի վայր է, որտեղ իրար ծեծում են, դուժար են խաղում, որտեղ հսկիչը չի հարգվում, որտեղ ստի համար կարող են պատժվել հաշվեհարդարով, որն ընտանիքներ է քանդում, որտեղ բոլորը թմրամոլներ են...

Զգիտեմ՝ մի՞՞ք է, թե՞՝ իրականություն, բայց բոլորը շտապում են մեկ օր շուտ հայտնվել ազատության մեջ:

Մտածում եմ՝ միգուցե ես իսկապես հասցրե՞լ եմ պատասխան տալ իմ կատարած արարքի համար և արդեն պետք է տո՞ւն գնամ:

Այն տունը, որտեղ ապրել են իմ լուսահոգի ծնողները, որտեղ մեծացել եմ ես, որտեղ անցել է իմ և երեխաներիս մանկությունը, որը վերակառուցվել է ամուսնուս ձեռքերով:

Յ.Թ., կալանավորված կին

Ձի կարելի կնոջը սենց պատժել

Շրջապատը շատ վատ բան ա: Էդ պահին մտածում ես՝ քեզ մխիթարում են, բայց...

Հայաստանում բնակարան ունեի: Արտերկրից եկել էի, որ վաճառեի: Հոգնել էի անընդհատ գալ գնալուց, վարձով տալուց: Հոգնեցուցիչ էին Էդ պրոցեսները: Էդ թռիչքների, ստեղ մնալու վրա ավելի շատ էի ծախսում: Ծախսերը շատ էին: Եկա վաճառեցի:

Ու մեկ էլ տղաս զանգում ա, ասում ա, որ իրան դիմավորեմ: Եկել ա, որ Հայաստանում ծառայի: Էդ ժամանակ էլ համավարակը սկսվեց: Ես էլ տունը վաճառել էի, մի ամսվա ընթացքում պիտի ազատեիս: Չէի կարում ուրիշ բնակարան գտնել: Ոչ մեկը տուն ցույց չէր տալիս: Ահավոր վիճակ էր: Ոչ մեկս չէիսք աշխատում:

Տղայիս տարան բանակ, ու մի քանի ամիս անց պատերազմը սկսվեց: Իրանց չաստը ոմբակոծել են՝ ճաշարանը, ավտոպարկը... Տղաներին առանձին-առանձին իջացրել են պաղվալ, մնացած Էրեխեքը խումբ-խումբ պայթել են: Իմ բախտը բերել ա, որ տղաս Էդ պահին սանչաստում ա եղել: Տղայիս ասելով՝ ընկերներից մեկն իրա հեռախոսն ուզել ա, որ զանգի իրա ծնողներին: Էդ տղան հեռախոսը մոտը մահացել ա: Հեռախոսներն անվանական են եղել: Տղայիս քցել են մահվան ցուցակի մեջ: Հեռուստացույցով ցուցակի առաջին շարքերում տղայիս անունն էի կարդում, որ մահացել ա...

Մինչև Էդ էլ պապաս էր մահացել, որ իմ մեջք ու թիկունքն էր: Հետո ես էի վիրահատվել: Վիրահատությունից հետո ուժեղ ցավեր ունեի...

Հարվածը՝ հարվածի վրա...

Շատ էի խմում:

Հետո ծանոթացա մարդկանց հետ: Ասացին՝ ավելի լավ ա մի քիչ կոկաին անես: Վիրահատվելուց առաջ ես արդեն փորձել էի, բայց վիրահատվելուց հետո սկսեցի ստաբիլ օգտագործել: Մի խոսքով, կարելի ա ասել՝ ընկա վատ շրջապատ: Ինձ ծանոթացրին Էդ վատ սովորությանը:

Գիտե՞ք՝ ոնց ա: Սկզբում հյուրասիրում են, հետո սկսում են վաճառել: Ասում են՝ հյուրասիրություն չկա, բայց լինեք, լավ կլինեք: Մտածում ես՝ փող տաս, որ բերեն:

Ինձ Էդ անհասկանալի առաջարկը որ արել են, ես թույլ եմ գտնվել: Ես դրա պատճառով եմ ստեղ: Չգիտեմ՝ ո՞նց ես իրավիճակից դուրս գամ: Տղաս ինձ հետ տառապում ա... Օր ու գիշեր ուզում եմ գնամ, տղայիս կողքին լինեմ:

Հոդվածիս համար 6-12 տարի ա հասնում: Ամեն անգամ դատիս օրը տղաս գնում ա Էն աշխարհ, հետ գալիս: Տեսակցության ժամանակ ասում ա՝ ոչինչ, թող 20 րոպեով քեզ տեսնեմ, մամա: Էդ ամեն ինչն ինձ սպանում ա: Իմ անձնական կյանքն էր, ոչ-ոք չգիտեր, բայց խայտառակ եղա... Տղաս իմացավ: Իմացավ՝ հերիք չի նարկաման եմ, մի հատ էլ ընկեր ունեմ: Ինձ համար շատ ամոթ ա, որ Էդքան բանից հետո գալիս ա ինձ տեսնելու...

Ոստիկանությունում, քննչականում շատ վատ էին վերաբերվում: Երբ 2 ամսով կալանավորեցին, ես ոչ թե վախեցած եմ եղել, այլ՝ խայտառակ վիճակում: Ես ամաչում էի: Ամաչում էի, որ ես ամեն ինչն ինձ հետ ա կատարվում, իմ անվանն ա կանում: Երկու ամիս ինձ զրկել էին ամեն ինչից՝ ոչ տեսակցություն, ոչ զանգ... Երևի վատ վիճակի մեջ էին քցել, որ ճշվեմ:

Մի տարի, 2 ամիս ա՝ կալանավորված եմ... Մի տարի, 2 ամիս ա՝ պայթարում եմ, որ ազատվեմ...

Ստեղի պայմաններին ոչ մի ձև չես կարա հարմարվես: Ես լույսի տակ եմ գիշեր-ցերեկ, անդադար: Երբ տեսադաշտ չկա, իմ մեջ ներվային դող ա սկսվում, շնչահեղձ եմ լինում: Քնում եմ, պետք ա լույսը վառել: Կարող ա իմ ներքին վախն ա, մտածում եմ՝ աչքերս հանկարծ բացեմ, մութ լինի, ես չե՞մ հասկանա՝ որտեղ եմ: Հետո չգիտես՝ ում հետ ես խցում: Կարող ա քեզ ժպտում ա, որ իրա ուզածին հասնի, բայց իրականում ամեն ինչի ընդունակ ա: Կամ էլ կարող ա սկզբում իմ մեջ վախեր են եղել, որ դեռ չե՞ն անցել:

Հոգվածները կապ չունեն, մենք բոլորս ստեղ ենք ու նույն ձևով ենք ապրում, բայց զարմանում եմ, երբ տեսնում եմ՝ մեկը մյուսին նախանձում ա, փնտվում ա... Ոչ մեկն իրա քրեական գործի մասին չի մտածում: Ընտանիքի կարոտ չունեն: Հարմարվել են ստեղին:

Կարան պատասխան տան աշխատողին: Ես չեմ սիրում տենց բաներ: Մարդիկ տուն-տեղ թողած, եկել են՝ մեզ հսկում են մեր արած քայլերի համար: Պետք ա մի քիչ էլ հասկանաս, որ էդ մարդկանց պետք ա հարգես, ու կապ չունի՝ կին են, թե տղամարդ...

Չեն հասկանում, որ իրանք իրանց արած քայլերի համար են ստեղ՝ կարող ա սուտ մատնություն ա եղել, կարող ա սայթաքել են, կարող ա սխալվել են... Բայց վե՛րջ, ստե՛ղ են... Պիտի իրանցից բացի ոչ մեկին չմեղադրեն: Սաղ աշխարհը մեղավոր ա իրանցից բացի՞:

Տղայիս շատ եմ սիրում, իմ միևնույնն ա... Իմ ներսի մայր տեսակը շատ-շատ ա ավելացել: Ես շատ լավ մայր եմ եղել, լավ տղա եմ դաստիարակել, բայց հիմա կրկնապատկվել ա էդ ամեն ինչը: Ես ուզում եմ ապրեմ միայն իրա համար:

Ես կարող ա մինչև ստեղ ընկնելս իմ անձնական կյանքն եմ ունեցել՝ բոլորից գաղտնի, բայց հիմա ոչ մեկին չեմ ուզում տեսնեմ: Ուզում եմ տանը լինեմ, աչքերս բացեմ՝ տղաս լինի, աչքերս փակեմ՝ տղաս լինի: Ավելի շատ ա հիմա ինքն իմ կարիքը զգում: Ավելի շատ ա կարոտում:

Դա շատ մեծ աջակցություն ա ինձ համար: Երբ գիտեմ՝ Ես ամեն ինչից հետո դրսում ինձ սպասող կա, հույս ա տալիս, որ որպես մարդ պետք եմ:

Էդ ամեն ինչն ինձ կործանեց: Անգամ հեռուստացույցով երբ տեսնում եմ՝ մեկին բռնեցին, վատանում եմ: Չզվանք ա առաջանում մոտս: Ատում եմ թմրանյութը: Ինքն իմ ճակատագրի հետ խաղաց: Իմ Ես տարիքին ես իրավունք չունեի սենց սխալվելու: Սաղ կյանքս օրինական ապրել եմ: Էն վախն ա եղել մեջս, որ հանկարծ գլուխս չկախեմ:

Երբ բերել էին ստեղ, ես չէի կարում ընդունեմ, որ ես նարկաման եմ: Ես նոր եմ աղեկվատ դառնում: Նոր եմ ուշքի գալիս:

Ինձ պետք ա ոչ թե կալանավորեին, այլ տանեին նարկոլոգիական, գործի քննությունն անեին: Երբ հաստատող հիմք ունենային, նոր կալանավորեին: Այ տենց կփրկեին... Սենց իմ օրգանիզմն ավելի շատ ա քայքայվում: Ես մինչև հիմա հիվանդ եմ: Ուժեղ ցավեր ունեմ: Մի օր ոտքերս են ցավում, մի օր ճնշումն ա բարձրանում:

Ես պայթարում եմ նման թույնի դեմ...

Չի կարելի կնոջը սենց պատժել... Ոչ մի ելք չեմ կարում գտնեմ...

Կալանավորված կին

Ինձ մուրացկան եմ զգում, սնունդ մուրացող խղճուկ արարած

Գարնանային ուրախ, զվարթ օրը բացվեց: Բարեկամներիս տնից իմ տուն էի գնում: Հյուր էի եկել Երևան՝ մասնակցելու կանանց միամսյակի միջոցառումներին: Արթնացա վաղ առավոտյան: Պատրաստվում եմ, որ տուն գնամ:

Մայրս ու որդիս ինձ էին սպասում: Նրանք դատարկություն են զգում իմ բացակայությունից: Բարեկամներիս հաջողություն են մաղթում և դուրս գալիս մուտքից: Մեքենան սպասում էր բակում:

Մինչ քայլելով մոտենում եմ մեր մեքենային, մի խումբ տղաներ շրջապատում են և բռնի ուժով, ամեն կողմից գոռգոռալով, ինձ քաշքշում են, նստեցնում իրենց մեքենան:

Մի պահ մտածեցի, թե ինձ առևանգում են: Վախ մտավ սիրտս: Ես միայն ֆիլմերում և 02-ի հաղորդումներով էի տեսել այդպիսի դեպքեր:

Միայն մի պահ հասցրեցի գլուխս թեթել աջ կողմ, մեր մեքենայի վարորդին նայել: Բայց չկարողացա բացատրել, թե ինչ է կատարվում ինձ հետ:

Ժամը 6-ն անց 19-ն էր: Ուղեղումս տպավորվել էր այդ ժամը: Նաև այն, որ երկհարկանի անձանոթ շենքում եմ: Հարցնում եմ՝ ովքե՞ր եք դուք, ի՞նչ եք ուզում ինձանից: Միայն պատասխանում են՝ գնանք համապատասխան վայր, կասենք:

Անտեղյակ էի հարցերից, որ ինձ էին տալիս: Մեկ վայրկյանում փոխվեց կյանքս: Հայտնվեցի մի վիճակում, որի մասին երբեք չէի պատկերացրել: Շա՛տ հարցեր են տալիս: Ժամեր են անցնում, և ի՞նչ եմ տեսնում... Որդիս հասնում է Երևան և ամուր գրկելով, աչքերը թաց՝ ինձ հարցնում՝ մամ, ինչի՞ համար են քեզ բերել այստեղ:

Չեմ կարողանում ստույգ պատասխանել և ոչ մի հարցին:

... Չէի կարծում, որ առևտուր անելիս ինձ տված փաթեթավորված տուփը, որ պիտի փոխանցեի հասցեատիրոջը, թմրանյութ էր պարունակում:

Հայտնվում եմ դժոխքում, ինչը երբեք չէի պատկերացնի: Անձանոթ քաղաք, մեծ մասնաշենք, ճաղավանդակներով սենյակներ... Օրեր հետո եմ հասկանում, որ անազատության մեջ եմ: Ինչի՞ համար եմ այստեղ: Ինչքա՞ն եմ մնալու այստեղ... Միայն հասկանում եմ, որ զուրկ եմ լինելու ազատությունից, տնիցս, մորս ու որդուս տեսնելուց...

ճակատս մի պահ սառը քրտինքով է պատվում: Տարբեր մարդիկ՝ համազգեստներով, մոտենում են ինձ: Ներկայանում եմ: Հետո տեղավորում են մի «սենյակում», ապահովում այլումինե սպասքով, անկողնային պարագաներով: Ես դա միայն ֆիլմերում էի տեսել, երբ հանցագործներին տանում էին բանտ:

Այդպես անցնում է 5 օր: Միայն հեռախոսի մասին էի մտածում, որ գոնե կապ հաստատեմ ընտանիքիս հետ: Այդտեղ ինձ հեռախոսաքարտ են տալիս: Երբ տեսնում եմ հեռախոսը, մի պահ հիշում եմ 90-ականները, երբ մատով էինք հավաքում համարը:

Խցի դուռը երկաթից է: Դռան վրա կան փականներ, վերևից էլ այնպես են փակում ու բացում, որ զրնգոցի ձայները գլխիս միջից չեն հեռանում: Ամեն անգամ տազնապ և վախ է մեջս առաջանում: Եթե ինչ-որ բան եմ խնդրում, հարցեր եմ ունենում, դուռը պարտադիր ծեծում եմ: Դրսից հարցնում են՝ ով է: Ես պետք է ասեմ խցիս համարը, որ մոտենան: Դռան վրա կա փոքր դիտանցք, որով խոսում ենք աշխատակիցների հետ:

Այստեղ գալուս հաջորդ օրը հսկիչներից մեկը բացում է դիտանցքը և հարցնում՝ զրոսանքի գնո՞ւմ եք: Ես պատասխանում եմ՝ այո: Մտածում եմ՝ կգնամ ման գալու քաղաքով մեկ: Ուրախությանս չափ ու սահման չկա:

Եվ ի՞նչ... հսկիչների ուղեկցությամբ ատիճաններով իջնում եմ դուրս, շենքին կպած մի փոքրիկ տարածք, որը ոչնչով չէր տարբերվում բանտի խցից: Դա էր զրոսանքի վայրը...

Խցում պատին փակցրած է ամենօրյա կարգացուցակը, որի մեջ մտնում են քնելը, արթնանալը, զրոսանքը, նախաճաշը, հարդարանքը... Ցավով եմ ասում, բայց չեմ

կարողանում հարմարվել այս ռեժիմին:

Նորից դռան զրնգոց... այս անգամ բացվում է կերակուր փոխանցելու անցքը: Մի կին ասում է՝ ստացե՛ք ձեզ հասանելի ուտելիքը և բարի ախորժակ ասելով հեռանում: Հետո եմ հասկանում, որ նա էլ է իմ բախտակիցը: Տարիներ են անցել, նա այստեղ «ապրում է»: Ես ամոթով եմ մոտենում կերակուր ստանալու անցքին: Մի պահ ինձ մուրացկան եմ զգում, սնունդ մուրացող խղճուկ արարած:

Աշխատակիցները և կանայք են, և տղամարդիկ: Բարեհամբույր են, սիրալիր, հոգատար, ջերմ են վերաբերվում մեզ: Բայց լինում են պահեր, երբ հիասթափեցնում են մեզ իրենց պահվածքով, բարձր գոռալով... Մտածում են՝ իրենք են տերը: Մեր իրավունքներն իրենց ձեռքերում են:

Մի պահ ուրախանում եմ, երբ դուռը բացում են, ասում՝ աղջիկներ, նոր կահույք ենք բերում բոլոր խցերի համար, շորերը հին կահույքից հավաքե՛ք: Շատ եմ ուրախանում: Մի պահ մտածում եմ, թե իմ տանն եմ, կահույք եմ գնել և տեղադրում եմ:

Վատ եմ զգում, երբ տեսնում եմ, որ այդ ծանր կահույքը 4-5 աղջիկներ են բերում: Իրենց կողքին կանգնած հսկիչները չեն մոտենում, որ օգնեն: Բայց հասկանում եմ, որ իրավունք չունեն իրենց ծառայությունից բացի այլ գործ անել: Նաև հասկանում եմ, որ աղջիկներն այստեղ հաճույքով են կատարում ցանկացած աշխատանք: Դա հեշտացնում է իրենց կալանքը: Ինչու ոչ, այդ աշխատանքի դիմաց նաև պետությունից աշխատավարձ են ստանում:

Վեճեր էլ են լինում թե խցակիցների, թե աշխատակիցների հետ: Երբ ճիշտ ես լինում, դրա մասին ոչ-ոք չի հիշում: Իսկ երբ սխալվում ես, ոչ-ոք չի մոռանում: Անգամ կատակի մեջ միշտ լուրջ նպատակ է թաքնված: Գալիս է մի պահ, երբ հասկանում ես, որ արդեն հոգնել ես այս բոլոր կեղծավոր դեմքերը տեսնելուց: Բայց ընտելանալ այս ամենին, նշանակում է հուսալքվել կյանքի հանդեպ:

Երբեք չեի մտածում, որ կբախվեմ այս դժոխքին: Կապ չունի, որ շփվում եմ խցակիցների ու աշխատակիցների հետ: Ես ինձ անտեր եմ զգում, կյանքից զրկված:

Օրեր ու ամիսներ եմ հաշվում, թե երբ կբացվեն ազատության դռները, որ գնամ, հասնեմ իմ ընտանիքին...

L.2. , կալանավորված կին

Միշտ մտածեք քայլեր անելուց առաջ, երկա՛ր մտածեք

Մի օր ես ու ընկերս մեքենա գնեցինք, որոշեցինք՝ երկար ճանապարհ գնանք: Հասնելով հեռու մարզերից մեկի քաղաքը՝ որոշեցինք հանգստանանք: Հյուրանոցում սենյակ վարձեցինք, որ մնանք: Հետո ընկերս գնաց առևտուր անելու: Գնաց ու մոտ 2-3 ժամ չկար: Անհանգստանում էի, բայց որոշեցի՝ սպասեմ: Սպասեցի մինչև լուսաբաց:

Առաջին գանգս եղել ա հիվանդանոց, քանի որ ինքը ղեկին էր: Ինձ ասացին, որ ինքը հիվանդանոցում ա: Գնացի էնտեղ: Բայց ասացին, որ տարել են ոստիկանություն: Չգիտեի՝ ինչի են տարել կամ ինքը խի ա ծեծված եղել: Ինքնակամ գնացի ոստիկանություն: Ինձ հետաքրքրում էր՝ ինքը ո՞նց ա, ինչ ա եղել իրա հետ: Ոստիկանությունում ինձ սկսեցին հարցաքննել: Հանկարծ հիշեցի, որ իմ շորերի մեջ մարիխուանա կա թաքցրած, շա՛տ մարիխուանա: Ես առանց մտածելու էի գնացել ոստիկանություն: Չէի մտածել, որ կարամ գնամ ու... տենց լինի: Չուտ գնացել էի, որ ընկերոջս տեսնեմ:

Տագնապի մեջ էի ընկել: Ուզում էի ոստիկաններից շուտ արձնեի: Դրա համար ենթարկվում էի իրանց հրամաններին: Հեռախոսս վերցրեցին, սկսեցին փորփրել: Փորփրելու ընթացքում հեռախոսիս միջից նկարներ գտան: Դրա հիման վրա քրեական գործ հարուցեցին, ինձ ու ընկերոջս ձերբակալեցին: Իմ չգիտակցված քայլի պատճառով մեզ դատեցին: Արդեն 1 տարի ա՝ կալանավայրում ենք:

Ես 19 տարեկան եմ, 18 տարեկանում եմ կալանավորվել: Մյուս տարի ես ամիս տանն եմ լինելու:

Ես 17 տարեկանից եմ Էդ տղու հետ շփվել: Ինքն իմ մամայի ընկերուհու տղան ա: Մենք շատ մոտիկ էինք ընտանիքներով: Երկու տարի շփվել եմ հետը: Մինչև 12-րդ դասարանն եմ սովորել: Դրանից հետո մամայիս հետ արտերկրում եմ եղել, 17 տարեկանում հետ եմ եկել Հայաստան: Ստեղ աշխատել եմ սուպերմարկետներում, սովորել եմ թարթիչի լիցք անել, ունեք, եղունգ սարքել... Պատմության հոսքում եմ սովորել 3 տարի: Ուսումնա շարունակելու նպատակներ եղել են: Բայց երբ Էդ տղան հայտնվեց, չթողեց: Առանց իրա թույլտվության չէի կարա դուրս գալի: Չէր թողնում առանց իրանից հարցնելու անգամ խանութ գնալի: Պիտի մնալի սոված ենքան, մինչև ինքը գար: Ինքը գար, հաց սարքեի... Իրավունք չունեի իմ մամայի կամ մորթուրի տուն գնալի: Ամբողջ օրը տանը՝ հեռախոսի մեջ կամ տան գործերով էի: Մերոնց հետ չէի շփվում: Ոչ մեկի հետ չէի շփվում: Մտածում էի՝ սոված լինեմ, բայց իրա հետ լինեմ: Կարևորն իմ սիրած տղամարդն իմ կողքին լինի:

Ինքը սկսեց փող աշխատել, շա՛տ փող... Մարիխուանա առավ... Մարդու ներքին խղճի ձայնը կտրում ա փողը: Ոչ մի բան չես տեսնում, չես լսում: Մենակ փողն ա դառնում կարևոր: Ենպես չի՝ մենք լիարժեք ենք ապրել: Ինձ ծեծել ա, Էլի վատ բաներ ա արել: Բայց միշտ ներել եմ... ամեն ինչ, ամեն ինչ...

Էդ ամեն ինչն ինձ հետ շատ փոքրուց ա եղել: Հայաթում տղերք կային, որ օգտագործում էին: Ես փոքր էի, 14-15 տարեկան: Պահում էին, ես գտնում էի, ծխում: Իմացան, որ ես եմ: Հետո՝ 16, 18 տարեկանում արդեն ես էի առնում... Փող էի հավաքում, առնում: Ոչ-ոք չի իմացել, ոչ-ոք... Դրա պատճառով եմ ես էսօր ստեղ:

Էներգիա էի հավաքում: Օրինակ, ինչ-որ մի հատ հարցի շուրջ պիտի մտածեի: Չէի օգտագործում, Էդ հարցին պատասխան չէի կարում գտնեի: Օգտագործում էի, որ հարցերին պատասխան գտնեմ: Չէի օգտագործում, չէի կարում գործ անեի: Էներգիա չկար: Առավոտն արթնանում էի, Էներգիա չկար, հաց չէի կարում ուտեի: Մինչև իմ բռնվելը ես մի ամսից ավել նորմալ հաց չեմ կերել:

Էդ ամեն ինչից ինձ մնացել են ոսկորների ցավեր, շա՛տ ուժեղ ցավեր: Ես եկել եմ բերդ, մի քանի օր եղել եմ դեղի ազդեցության տակ ու վերջ, կտրուկ վերջ: Հիմա մի փոքր գիրացել եմ: Ամենաառաջինը՝ հաց եմ ուտում: Սկսել եմ վատ աչքով նայել էն ամենին, ինչ արել եմ:

Ստեղ շատ եմ տանջվում: Տարիքով փոքր եմ, բայց փոքր տարիքը ստեղ ոչ մեկի համար նշանակություն չունի: Աշխատողների մտածելով ստեղով ա կյանքը պրծնում: Մենք

կալանավոր ենք, իրանք ազատության մեջ են: Դա ինչ-որ մեծ բան ա իրանց համար:

Դրսում ամեն մեկն ապրում ա իր կյանքով, իսկ ստեղ չես կարա: Մեծ շենք ա, տարբեր դռներ, ոնց որ հարևաններ լինենք: Մեկը մյուսից խոսում ա, բամբասում... Ստեղի ամենավատն էն ա, որ տղաներ են աշխատում: Դռան վրա գլազ¹³ կա, որով նայում են: Կարող ա դու եդ պահին շորերդ ես փոխում, քնած ես, վրեդ բաց ա...

Կամեռից¹⁴ գնացիր պռագուկա¹⁵, ավելի ես տխրում: Ընդամենը 10 քառակուսի տարածք ա: Մենակ վերևն ա բաց, սաղ ռեշեր են: Գոնե կամեռում քայլում ես: Պռագուկում էլ կարաս քայլես, բայց չգիտես՝ էլ ինչ անես:

Խցի պատուհանի ռեշերն էլ են ճնշում: Մեծ պատուհան ա, բայց փոքր ռեշերով: Ճնշվում ես: Ասում ես՝ Ես ինչ սխալ քայլ արեցի, որ հայտնվեցի ստեղ... Երբ որ դատի ենք գնում, տեսնում ենք՝ պատուհաններին ռեշեր չկան, անսովոր ա լինում: Ուրախություն ա, որ առանց ռեշ պատուհան ենք տեսնում: Լինում ա, որ եդ ճնշված վիճակից չեմ կարում տուն խոսամ: Այ տենց վատ եմ լինում: Ոչ մի բան չունես դու անելու կամեռի մեջ: Մենակ հեռուստացույցն ա ու վերջ, էլ ոչ մի բան չկա: Զբոսանք ու հեռուստացույց: Ոչ մի բան: Ու դու ցնդում ես:

Բերդը շատ բան ա փոխում: Դրսում ես պիտի միշտ խոսեի, իմն ասեի, բայց հիմա ես չեմ կարում արտահայտվեմ: Երեք հոգով ապրում ենք փոքր խցում, երեքս՝ տարբեր մարդիկ, տարբեր ընտանիքներից... Իրար հետ ապրում ենք մի քանի ամիս, իրար հետ հաց ենք կիսում, բայց չենք կարա մտերմանանք, գաղտնիքներ բացենք: Զգիտես՝ դիմացինն ով ա, որ պահին ոնց կարծագանքի: Մարդիկ տարբեր են: Հնարավոր ա՝ անկեղծանաս, հետո դա մյուսների մոտ խոսակցության թեմա դառնա, դրանով քեզ կոտրեն, նեղացնեն, նախանձեն: Ուզում ես մի րոպե շուտ պրծնես, կապդ խզես ստեղի ու սաղի հետ, չհիշես, որ օրերից մի օր դու «Աբովյան» բերդում ես եղել:

Ստեղ սովորում ես մարդկանց ճանաչել, ոչ մեկին չլսել, ոչ մեկի կարծիքով չապրել: Սկսում ես ինքդ քեզ ավելի լավ ճանաչել, գնահատել, սիրել: Դու քեզ չսիրեցիր, ոչ մեկը չի սիրի: Սովորում ես տաք-տաք որոշումներ չկայացնել, այլ երկար մտածել, նոր: Պիտի ինքդ քեզ հաշիվ տաս, հետո նոր խոսես: Ստեղ սովորում ես սպասել: Ես չեմ սիրում սպասել: Ոչ ես սպասեմ, ոչ՝ ինձ: Բայց ստեղ սովորել եմ համբերատար լինել, սպասել, գնահատել Էն, ինչ կա: Մեկ էլ սիրված լինեմ, բայց ես չսիրեմ: Սեր կոչվածը կոտրվել ա հիմա: Չեմ կարում մարդկանց վստահեմ: Գիտեմ՝ ինչ ասեն, խաբում են: Ամեն ինչ սուտ ա: Ներսից շատ եմ կոտրվել: Չեմ կարում վստահեմ ոչ մեկին: Վստահությունն ասվածը կոտրվել ա: Սիրելու զգացողությունը կոտրվել ա:

Կորցնելու վախն ա շատացել: Մտածում եմ՝ եթե իմ մամային ինչ-որ բան լինի, ես ի՞նչ եմ անելու: Մենակ եմ ես ու մամա: Ես ստեղ եմ հասկացել՝ ինչ ա ծնողը, ինչ ա Էրեխու հանդեպ սերը: Ծիշտ ա, մամա ասում ա՝ սխալը մարդու համար ա, մինչև հիմա էլ ասում ա՝ աղոթի ասածուն, լավ ա լինելու... Ասում ա՝ ոչ մի բան չի օգնի, մենակ աղոթի: Ասում ա՝ սա թող քեզ համար դաս լինի, որ հաջորդ անգամ նույն սխալը չանես: Չի կոտրում ինձ: Ստեղ իրոք հասկանում ես՝ ինչ ա ծնողը, ինչ ա ընտանիքը:

Ես իմ մտքում գիտեմ, որ հետք ունեմ իմ կյանքի վրա: Իմ հույսն էն ա, որ ինձ մի տարի ա մնացել: Մի տարի էլ մնալու եմ ու գնամ, վերջ: Ասում եմ՝ մամ, ես որ ազատվեմ, կյանքում էլ «Աբովյան» չեմ գալու: Պիտի ուրիշ ձև ապրեմ, ամենակարևորը՝ վատ շրջապատից հեռու: Դուրս գամ, սովորեմ, աշխատեմ... Ուզում եմ պատմության ուղղությամբ սովորեմ:

Իսկ իմ պատմությունն ընթերցողներին միայն մի բան կարամ ասեմ: Մի՛շտ մտածեք քայլեր անելուց առաջ, երկա՛ր մտածեք...

Կալանավորված աղջիկ

¹³Գլազ (ռուսերեն «глаз») – քրեակատարողական հիմնարկներում այսպես են անվանում խցերի դռների վրա գտնվող փոքր դիտանցքը, որի միջոցով աշխատակիցները վերահսկում են խցի ներսը՝ առանց այն բացելու:

¹⁴Կամեռ (ռուսերեն «камера») – խուց:

¹⁵Պռագուկա (ռուսերեն «прогулка») – զբոսանք:

Հանկարծ չհայտնվեք «բանտ» կոչվող դժոխքում

Սպասել ... Ամենասին և միևնույն ժամանակ ամենանվիրական ու հաճելի զգացումը, որ երբևէ տրված է մարդուն զգալ և հասկանալ:

Դժոխք... Բառ, որ ասացվում է բանտ բառի հետ:

Մենք երկուսով էինք՝ այնպես, որ թվում էր, թե կյանքն ու մահն անգոր էին մեր սիրո ու հավատարմության դեմ: Մենք սիրում էինք իրար՝ ինչպես ոչ-ոք ու ոչ-ոքի: Մինչ բանտարկվելը մենք սիրում էինք կամ, երևի, սիրում էի միայն ես: Չէ՛, թող տպավորություն չստեղծվի, թե փնտվում եմ նրան: Պարզապես ես այդպես էլ չսովորեցի մարդկանց այնքան մոտ չթողնել սրտիս, որ նրանց հեռանալուց հետո չկոտրվեմ այնքան, որ կորցնեմ ապրելուս իմաստն ու ցանկությունը:

Հա, կներեք, չներկայացա: Ես հասարակ մի աղջիկ եմ, ում կյանքում կորուստներն ու բաժանման ցավն ավելի շատ բաժին հասան, քան թե ուրախությունը կամ ժպիտները:

Դեռ 10 տարեկան էի, երբ առանց իմ ցանկությունը հաշվի առնելու ինձ տարան թիվ 1 հատուկ կրթահամալիր, որը ոչնչով չէր տարբերվում բանտից: Այնտեղ սովորելու պատճառով կորցրեցի մորս հետ իր վերջին օրերն անցկացնելու հնարավորությունը: Կրթահամալիր տեղափոխվելուց հետո 2 տարի չանցած՝ կորցրեցի մորս: Ցավ, որ ուղեկցում է ինձ իմ ամբողջ կյանքի ընթացքում, բացակայություն, որ չկարողացավ լրացնել ոչ-ոք:

Մենք, այսինքն՝ ես ու հարազատներս, իրարից հեռացանք: Ու տարիներն ինչքան անցնում էին, այնքան ավելի էինք կորցնում իրար: Մեծ ցավ է, քանի որ մեզանից ոչ-ոք քայլ չարեց, որպեսզի պահի մեր ընտանիքը, մեր բարեկամությունը:

Անցան տարիներ: Ավելի կոնկրետ՝ անցավ 10 տարի, ու ես հանդիպեցի նրան, ով փոխեց կյանքս, չնայած արդեն դժվար է ասել՝ դեպի լավը՞, թե՞՝ դեպի վատը: Մենք միասին էինք օրվա ցանկացած ժամի, ամեն րոպե, մինչև այն պահը, երբ կատարվեց մեր կյանքի ամենասխալ ընտրությունը՝ հեշտ ճանապարհով փող աշխատելը, որ կործանեց մեզ, բաժանեց մեզ իրարից, իսկ մեր կյանքից ամենաթանկը՝ ազատությունը. 11 տարի իմ, իսկ 10 տարի տարի նրա կյանքից:

Մեր կյանքի ամենաջահել ու գեղեցիկ տարիները միասին ապրելու փոխարեն հիմա ստիպված ենք ապրել տանջվելով ու իրարից հեռու, անգամ՝ անտեղյակ մեկս մյուսից: Ես կորցրեցի նրան, իսկ նա, հավանաբար, ինձ: Երևի հեռավորությունն էր պատճառը մեր բաժանման կամ պարզապես ես էի սխալ հասկացել մորս խրատն ու ինձ տրված խորհուրդը՝ անձնվիրաբար ընկերություն անել:

2023 թվականի հունվարի 16-ին կործանվեց ամեն ինչ՝ սեր, ընկերություն, երբ լսվեց դատավորի չարաբաստիկ վճիռը. «Դատարանը վճռեց մեղադրյալին դատապարտել 10 տարի, 11 ամիս, 27 օր ազատազրկման»:

Այդ վճիռն ինձ գրկեց ոչ միայն ազատությունից, այլ նաև կյանքիս գույներից, հարազատներիցս, ընկերներիցս: Չնայած պարզվեց՝ ես երբևէ հարազատ, ընկեր չեմ էլ ունեցել: Տպավորությունս է, որ նրանք պարզապես շունչները պահած սպասում էին իմ ընկնելուն, որպեսզի իսկին ինձանից այն փոքր հավատը, որ դեռ ունեի մարդկանց հանդեպ:

Ցավոք սրտի, այդպես էլ եղավ: Նրանք բոլորը հեռացան այնպես, կարծես երբեք չէին էլ եղել իմ կյանքում: Ու նրանց փոխարեն հայտնվեց մեկը, ով վերադարձրեց հավատս մարդկության և ընկերության հանդեպ: Նա եկավ, առանց հարցնելու փաթաթվեց իմ օրերին՝ ինչպես խաղողի վազն է փաթաթվում փայտե հենակների վրա: Եվ անտեսելով իմ կոպիտ բնավորությունն ու իր ցավը՝ ինձ ժպիտ տվեց: Ժպիտ, որ կամաց-կամաց վերականգնում էր կյանքիս գույները: Եվ փոխարենը ոչինչ չպահանջեց նա, ոչինչ:

Մենք անմնացորդ ընկերացանք՝ փորձելով թեթևացնել մեկս մյուսի ցավն ու կալանքը: Նա նման չէր ոչ մեկին: Մոռացած սեփական խնդիրը՝ նա ջանում էր ամեն օրս տոն դարձնել այս մութ ու սև իրականության մեջ: Եվ տարօրինակ ձևով դա նրան հաջողվում էր: Այս 4 պատերի

Ներսում ազատության սպասումից մարդ դառնում է անկառավարելի: Անգամ լռությունն է ինձ հունից հանում: Բայց Նա փոխեց ամեն ինչ: Նա ստիպեց հասկանալ, որ պետք է ապրել՝ անկախ ամեն ինչից:

Նա հասկանում էր ինձ անգամ առանց խոսքի: Նա տարբերում էր իմ անհանգիստ հայացքները: Առանց որևէ բառի գիտեր՝ ինձ երբ է լռություն հարկավոր, և ապահովում էր այդ լռությունն ու հանգստությունը: Բայց, ցավոք, այդ ուրախությունն էլ երկար չտևեց: Մեզ բաժանեցին, քանի որ սխալ հասկացան մեր ընկերությունը:

Մենք ծանր տարանք բաժանումը, բայց փորձեցինք պայքարել: Երկուսով դիմեցինք հացադուլի, սակայն 1 շաբաթ տևած հացադուլից հետո ոչինչ չփոխվեց: Ես անգամ ինքնավստման դիմեցի: Ցավոք, դա էլ որևէ մեկին չհետաքրքրեց: Մեզ առանձնացրեցին՝ պատճառաբանելով, որ չափից շատ հոգատար ենք միմյանց հանդեպ, և դա կողքից այլ կերպ են ընկալում մարդիկ:

Ես կրկին սկսեցի չարանալ, դարձա ավելի ագրեսիվ, ինչը կանխել էր Նա՝ իմ ընկերուհին:

Թվում էր, թե նրանք, ովքեր ինձ լավ են ճանաչել, հիմա էլ չեն ճանաչում, քանի որ չկար Նա՝ այդ հարազատ հոգին, ով առանց խոսքի հասկանում էր ցավս ու տանջանքներս և ամեն գնով փորձում էր փոխել տրամադրությունս:

Բայց, անկախ ամեն ինչից, մենք խոստացել ենք միշտ ընկերներ մնալ: Մենք մնացել ենք մենակ՝ ամեն մեկս մեր ցավի ու մղձավանջների հետ, բայց շարունակում ենք ընկերություն անել անգամ խցերի հեռավորությունից՝ հույսով, որ մի օր մեր ցավը կհետաքրքրի ինչ-որ մեկին և թույլ կտան մեզ կրկին նույն խցում «ապրել»: Չնայած՝ դժվար թե:

Կալանավորը չի հետաքրքրում ոչ մեկին: Ծնկաչոք աղոթքները կորցրել են իրենց զորությունը: Թվում է, թե մեզ չեն տեսնում երկնայինները: Այս պատերն անողորմաբար խլել են մեզանից լացի, նեղության մեջ՝ մարդուն կարեկցելու, ուրախության մեջ՝ երջանկանալու բոլոր ուժերն ու ունակությունները: Կարոտի ցավն ու անտարբերության մատնված կարոտը թույն են, որոնց ներգործությունից բթանում են նյարդերդ: Եվ վրա է հասնում անտարբերությունը:

Ամեն անգամ, երբ մենակ եմ մնում, նայում եմ շուրջբոլորս, վերցնում եմ հայելին և անկախ ինձնից բարձր գոռում եմ՝ սիրելի՛ Աստված, խղճա՛ր ինձ, ես խելագարվո՛ւմ եմ:

Անդադար կրկնում եմ և նայում երկնքին: Եվ թվում է՝ այնտեղից՝ փոթորկալից քաոսի միջից, լսում եմ մորս ձայնը.

«Չկոտորվե՛ս, սիրելի՛ս, դու սա՛ էլ կհաղթահարես: Չէ՞ որ դու շատ ցավ ես տեսել՝ ընդհուպ մինչև իմ մահը»:

Եվ ձեռքերս ծնկներիս խփելով՝ հեկեկում եմ անզուսպ, բայց առանց արտասուքի, երբ գիտակցում եմ, որ կորցրել եմ բոլորին ու ամեն ինչ, անգամ նրանց, ովքեր երդվել էին մինչև մահ ինձ հավատարիմ մնալ:

Գիտե՞ս, սիրելի ընթերցող, եթե ես շարունակեմ գրել այստեղ կատարվող ամեն ինչի մասին, կխելագարվեմ: Երկնքում դժոխք, երկրում է՞լ՝ դժոխք: Որտե՞ղ է այդքան սպասված դրախտը, աշխարհի ո՞ր անկյունում:

Խորհուրդս ու խնդրանքս բոլորին...

Փորձեք ապրել այնպես, որ կյանքի որևէ պարագայում հանկարծ չհայտնվեք «բանտ» կոչվող դժոխքում: Այն խլում է մեզանից ամեն ինչ ու բոլորին՝ անգամ նրանց, ովքեր երդվել էին հավիտյան հավատարիմ մնալ:

Ա.Յ., դատապարտյալ կին

**Դու այդպէս պետք է ապրես,
քանի որ հանցանք գործած
մարդ ես**

Նամակ բոլոր կանանց, ովքեր ազատության մեջ են...

Ես կալանավոր կին եմ: Հանցագործություն եմ կատարել 24 տարեկանում և դատապարտվել 6 տարի ազատազրկման:

Չնայած նրան, որ լավ ընտանիքից եմ, ունեմ լավ ծնողներ, քույր և եղբայրներ, կանգնեցի սխալ ուղու վրա և քայլ արեցի դեպի հանցագործ աշխարհ: Սակայն կալանավորման առաջին իսկ պահից զղջացել եմ արածիս համար, քանի որ բերդը շատ դաժան վայր է կնոջ համար:

Քեզ ձերբակալում են թո տնից: Ծնողներիդ աչքի առաջ քեզ տանում են ոստիկանություն, և դու տեսնում ես՝ ոնց են ծնողներդ և ընտանիքդ հոգեպես տանջվում: Դա կյանքիս ամենադաժան տեսարանն էր: Հետո՝ նախաքննություն, կալանավորում և... բերդ: Ավելի դաժան օրերը սկսվում են, երբ քեզ արդեն բերում են բերդ:

Պետությունը տալիս է մինիմալ կենցաղային պարագաներ՝ ներքնակ, վերմակ, սավան, հիգիենայի միջոցներ, այլումինից գդալ, ափսե, բաժակ... Քեզ ուղեկցում են բանտախուց, հետևիցդ փակում են երկաթյա հաստ դուռը, և դու 4 պատերի մեջ մեռնում ես մտովի ու հոգեպես: Դու այդպե՛ս պետք է ապրես, քանի որ հանցանք գործած մարդ ես:

Հետո սկսվում է բերդի առօրյա կյանքդ: Ժամով քնում ես, ժամով ուտում ես, ժամով զբոսնում ես, ժամով զանգում ես ընտանիքիդ, ժամով գնում ես տեսակցվելու ընտանիքիդ հետ: Մի խոսքով, կյանքդ դառնում է ռեժիմով:

Սկզբնական 1 շաբաթը մենակ ես լինում, քանի որ պետք է կարանտինում լինես: Հետո տեղափոխում են ուրիշ բանտախուց՝ քեզ նման կալանավորված կանանց մոտ, որոնցից ամեն մեկն ունի իր պատմությունը, և բոլորը տարբեր բնավորության ու հոգեբանության մարդիկ են:

Հետո սկսվում է դատերի փուլը՝ դատալսումներ, մեղադրող կողմ... Ամեն անգամ դատի գնալիս քեզ բերդից դատարան են տանում ուղեկցող մեքենայով: Մի քանի հսկիչներ ձեռնաշղթաներ են հագնում... Եվ այդ ամենը դու պետք է հանդուրժես, քանի որ կյանքում արել ես մի այնպիսի անուղղելի սխալ, որի համար պետք է պատասխան տաս միմիայն ինքդ:

Դատերի ժամանակ այդպես էլ լինում է: Մի ամբողջ դատարանի դահլիճ քննարկում է թո արարքը: Այդ պահին ամոթի զգացումից ամբողջ սրտով ցանկանում ես՝ գետինը բացվի ու անցնես ընդհատակ: Բայց, ցավոք, այդքան հեշտ չի ավարտվում ամեն ինչ: Դաժան իրականության միջով պետք է անցնես:

Իսկ երբ դատավորը կարդում է դատավճիռը՝ 6 տարի ազատազրկում, հասկանում ես, որ պետք է 6 տարի մնաս կալանավայրում՝ զրկված ամեն ինչից ու ամենակարևորը՝ թո ընտանիքից, ընկերներից, բարեկամներից, այգում քայլելուց կամ հանգիստ թո տանն առօրյադ անցկացնելուց: Դու մտովի խելագարության ես հասնում:

Կալանավայրի ծանր ու դաժան տարիների ընթացքում ծնողներդ գալիս են քեզ տեսակցության: Դու ասում ես՝ մամ, պապ, դե վերջ, լրացավ մեր տեսակցության 2 ժամը: Գնացեք, որ շուտ տուն հասնեք, հոգևած եք, նեղված, լացած: Ես էլ գնամ տուն...

«Տուն», քանի որ էնքան ես մնացել կալանավայրում, որ այդ արտահայտությունն ես անում «տուն»: Այդ չակերտավոր արտահայտությունից հետո հասկանում ես, որ կալանավայրը երբեք չի կարող փոխարինել թո իսկական տունը, բայց, ցավոք, պետք է շարունակես ամբողջ 6 տարի գտնվել այդտեղ:

Տարիների ընթացքում մեծանում ես, փոխվում են հայացքներդ թո իսկ կյանքի նկատմամբ: Մեկ ավելի խելացի ես դառնում, մեկ՝ ավելի դաժան, մեկ՝ ավելի սենտիմենտալ... Մեկ սիրտդ բարակում է, մեկ ազատության կարոտն է խեղդում... Ու այդպես գլորվում են ու անցնում երկար, շա՛տ երկար տարիներ:

Եվ երբ գալիս է բերդից ազատվելու ժամանակը, դու կանգնում ես բերդի պարիսպների մոտ,

որոնք ազատությունն են սահմանում, քեզ ու մնացած կանանց խոստանում ես այլևս երբեք չվերադառնալ այդ վայրը:

Հետ նայելով այդ պարիսպներին, հետ նայելով անցած տարիներին՝ հասկանում ես, որ դժոխքն ունի 9 շրջան, և ամենավատում դու անցկացրել ես 6 տարի:

Սիրե՛ք ձեր ազատությունը, սիրե՛ք ինքներիդ ձեզ, սիրե՛ք ձեր կյանքը...

Ա. Մանուկյան, դատապարտյալ կին

Կյանքի ամենադժվար փուլում ես մնացի մենակ

Ինչպես ասում են՝ կորցրու, որ գնահատես: Սկսեմ երևի սկզբից...

Մասնագիտությամբ դաշնակահար եմ, միջազգային մրցույթների դափնեկիր: Երկու բառով ասած՝ արվեստի մարդ եմ: Սիրում եմ բեմը, բեմս էլ՝ ինձ: Շատ համերգներ եմ տվել ու առօրյայիս մեջ երբեք դատարկություն չեմ զգացել: Երաժշտությունը միշտ իմ կյանքը լցրել է ամենագեղեցիկ գույներով:

Ու մի օր որոշեցի կյանքի մյուս՝ փշոտ ու դժվար կողմն էլ տեսնել:

Տատիկիս հետ էի ապրում:

Նույն երաժշտությունը, որ ինձ կյանք էր տալիս, ուժ՝ ամեն օրս ապրելու, ինձ մի պահ բանտարկող թվաց: Ու ես սկսեցի ձգտել ազատության: Թողեցի ամեն ինչ ու բոլորին...

Տասներեք տարեկանում հեռացել եմ տնից, տարել են մանկատուն, 3 տարի մանկատանն եմ ապրել:

Այն ամենը, ինչ այսօր ինձ համար ամենաթանկն են ու կարևոր դեր ունեն իմ չապրած կյանքում, այն ժամանակ անպետք ու անիմաստ դարձան:

Յոթ տարի տառապեցի ազատության ու վայելքների փնտրտուքներով: Մենակ էի ապրում, աշխատում էի: Բայց այդպես էլ ոչինչ չգտա: Կարոտ մնացի հարազատ մարդկանց ու նրանց հետ թեկուզ մի կտոր չոր հաց կիսելուն: Դավաճանվեցի ու խաբվեցի, ինքս ցավացրի շատերին: Ապրում էի՝ ինչ-որ աներևույթ ձեռքից կախված պարաններով, ինչպես խամաճիկ, որի յուրաքանչյուր շարժումը կախված է իր տիրոջից: Իսկ ո՞վ էր տերը...

Քայլում էի՝ առանց ոտքերիս տակ մայր հողիս ամրությունը զգալու, սիրում էի՝ առանց սրտիս տեղն իմանալու, կարեկցում էի, սրտակցում, խորհուրդներ տալիս, օգնում՝ ում պատահի՝ առանց հոգուս չափն իմանալու:

Եվ մի օր հաճելին ու գեղեցիկն ինձ համար սահմանափակվեցին թմրամիջոցների, ալկոհոլի ու անիմաստ կրքերի մեջ: Չէի նկատում շուրջս ոչինչ: Չէի հավատում այլևս մարդուն: Նույնիսկ ինձ խորհուրդ տվող սրտացավ ընկերներիս մեջ, որ կյանքս փոխեմ, կորցրածս հետ բերեմ, թշնամի էի տեսնում:

Ու մի օր Աստված, տեսնելով իմ անմարդկային տանջանքները, վերջ դրեց իմ հավիտենական որոնումներին...

Ձերբակալվեցի թմրամիջոցներ պահելու, օգտագործելու և վաճառելու կասկածանքով:

Ոչինչ չէի գիտակցում...

Տեղափոխվեցի կանանց գաղութ 21 տարեկանում:

Յոթ տարի շարունակ թունավորել էի կյանքս:

Երկար ժամանակ պահանջվեց ինքս ինձ վերագտնելու ու թունավորը հոգուցս արմատախիլ անելու համար: Բայց ինչպես ասում են՝ մարդու համար անհնարին ոչինչ չկա, եթե ցանկությունը կա:

Գտնվելով անազատության մեջ՝ սկսել եմ հասկանալ արժեքն իմ կորուստների:

Կորցրել եմ հարազատներիցս բոլորին: Աշխատանքային օրերին առավոտյան 10-ից երեկոյան 5-ը սպասում եմ, որ ինչ-որ մեկը կգա: Բայց այդպես էլ ոչ-ոք չի գալիս: Կյանքի ամենադաժան փուլում ես մենակ մնացի:

Հաճախ եմ նստում պատուհանագոգին, նայում արդեն 2 տարի չփոխվող նույն դրսի պատկերին ու մտածում՝ արժե՞ր արդյոք... Ու գտնում եմ պատասխանն ամեն անգամ համոզվելով, որ՝ ոչ...

Բոլոր չգրված օրենքներով ես ինձ մեղավոր եմ ճանաչում բոլոր հողվածներով ու ինքս ինձնից ներում եմ հայցում...

Ես էլ կանցնի...

Գիտեմ, որ կդատապարտեն ազատագրկման մի քանի տարի, բայց դրանով կյանքը չի ավարտվում:

Վերագտնելով ինձ՝ ես վերաարժևորել եմ նաև գաղափարներս ու սկզբունքներս:

Ունեմ կոնկրետ նպատակ՝ հետ վերադառնալ արվեստ, կոնսերվատորիայում սովորել ու լավ մասնագետ դառնալ, մենահամերգներով շրջել ամբողջ աշխարհը:

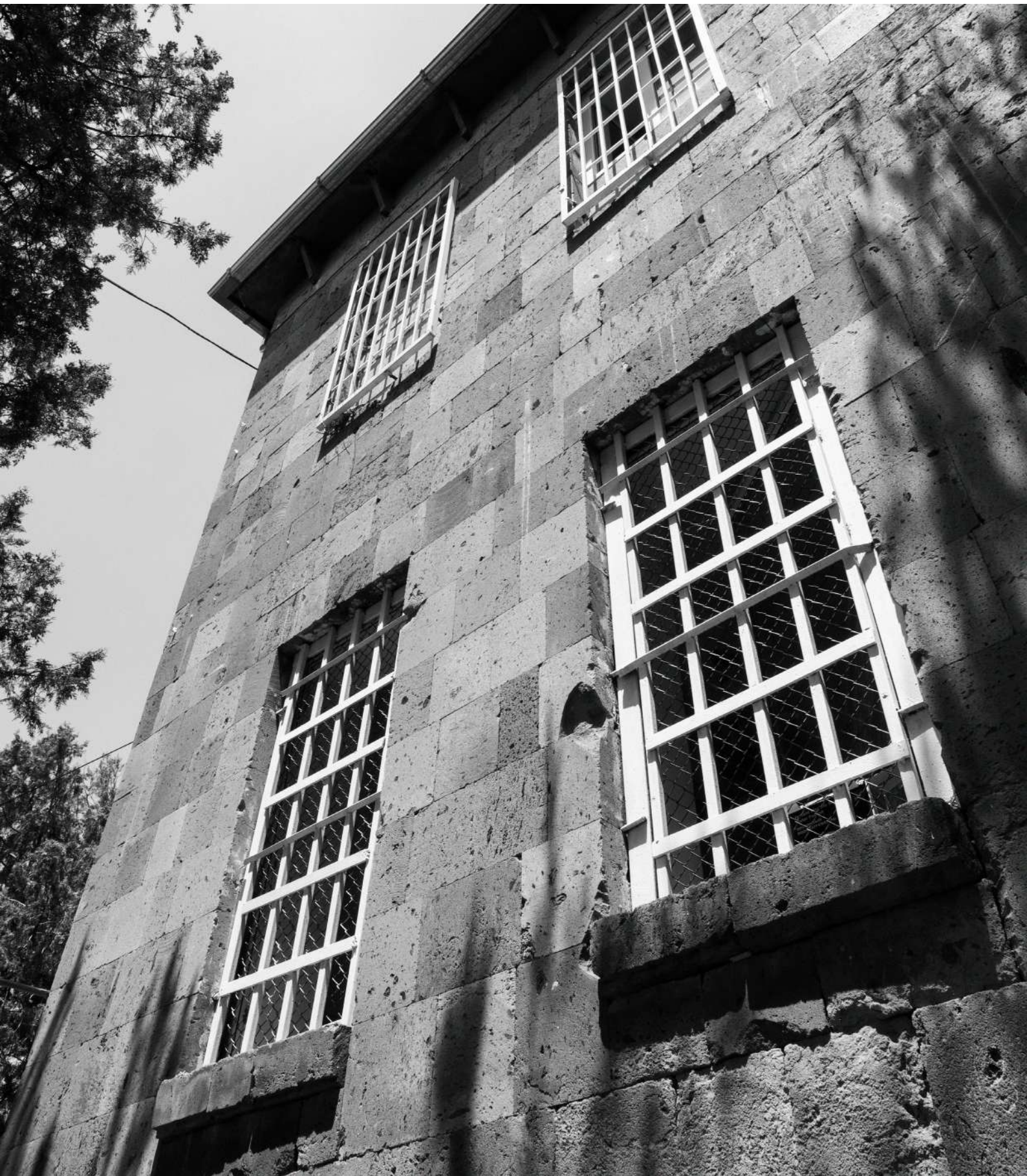
Ապրել այնպես, որ հասարակությունն այլևս երբեք չպիտակավորի ինձ՝ որպես հանցագործի, այլ անունս կարդան աֆիշներին...

Էսպես չի մնա...

Շահանե, կալանավորված կին

Ինձ սա պետք էր, որ փոխվեմ

Ես 32 տարեկան եմ: Կալանավորվել եմ 29 տարեկանում: Թմրամիջոցներ օգտագործել եմ 16 տարեկանից: Գիշերվա ժամը 4-ին եմ ձերբակալել: Ամեն ինչը սեղանին դրած էր: Մտան տուն ու... Քրեակատարողական հիմնարկում եմ արդեն 3 տարի, 1 ամիս:

Տասներկու տարի կախվածության մեջ եմ եղել. կախվածություն, որի հետևանքով շատ կորուստներ եմ ունեցել: Կորցրել եմ կրթությունս, մարդկանց հանդեպ վստահությունս, մեծ սերս... և հայտնվել բանտում...

Մարդիկ մտածում են՝ բանտում շատ վատ ա: Իհարկե, շատ վատ ա, որ փակի տակ ես, 4 պատի մեջ ես: Բայց բանտը շատ բաներ ա փոխել իմ կյանքում դեպի լավը: Հիմա բոլորը կգարմանան: Չէ՞ որ «բանտ» ու «լավ» բառերն իրար հետ ոչ մի կապ չունեն: Բայց արի ու տես, որ իմ կյանքում դարձել են հոմանիշներ:

Ինձ համար լավն էն ա, որ ձերբազատվել եմ 12 տարվա կախվածությունից, նորմալ կյանքի եմ վերադարձել, սկսել եմ սիրել գեղեցիկը՝ առանց վատ սովորությունների:

Թմրանյութն ինձ գրկել էր ամեն ինչից, ամենաառաջինը՝ լավ մարդ լինելուց: Ես չէի սիրում կյանքը: Ինձ միշտ թվում էր՝ ամեն ինչ վերջացած ա, կյանքը մեռած ա: Միայն մտածում էի թմրամիջոցների մասին: Ընտանիքիս ուշադրություն չէի դարձնում: Ոչ մի բան չէի գնահատում:

Միգուցե տարօրինակ կհնչի, բայց շնորհակալ եմ, որ ինձ կալանավորել են... Ես 6-7 անգամ պառկել եմ նարկոլոգիականում, չեմ բուժվել: Ինձ սա պետք էր, որ փոխվեմ:

Հետ ես նայում ու հասկանում, որ շատ ավելի հետաքրքիր բաներ կան կյանքում: Ուղղակի վատն էն ա, որ երբ դրա մեջ ես լինում, չես գիտակցում, որ դա քեզ կործանում ա: Մտածում ես՝ ամեն հարցում ճիշտ ես, կողքից անիմաստ խոսում են: Դու ամենաճիշտն ես, ամենալավն ես: Բայց միայն թվում ա: Ու դու դա հասկանում ես Էն ժամանակ, երբ էլ ոչ մի բան չես կարա փոխես: Ուղղակի թմրանյութն Էդքան չարժե, որ տարիներդ իրեն զոհաբերես:

Բոյունովի ուսանող եմ եղել, բայց բացակայությունների պատճառով դուրս եմ մնացել: Հիմա փորձում եմ ինքնակրթությամբ բուհ ընդունվեմ, որ Էդ բաղձալի ազատությանը հասնելիս լիարժեք կյանքով ապրեմ: Սեպտեմբերին քննություն պիտի տամ: Ուղղակի ստեղ չես կարա կրկնուսույցների մոտ պարապես: Պիտի ինքնակրթությամբ զբաղվես: Բայց ինքնակրթությամբ կարա՞ս բուհ ընդունվես: Դժվար թե: Չգիտեմ՝ ոնց պիտի լինի: Լավ կլինե՞ր՝ նման ծրագիր լիներ: Գայիկ, շաբաթվա մեջ գոնե մի անգամ պարապեին նրանց հետ, ովքեր ուզում են բուհ ընդունվեն: Հետո Ուրարտուից բացի ուրիշ ոչ մի համալսարան չի համագործակցում հիմնարկների հետ:

Ամեն դեպքում, բանտն ինձ տվել ա Էն ամենը, ինչն ինձ հետ ա վերադարձրել կյանք:

Չեմ ցանկանա կարծիք ստեղծվի, թե բանտը լավ տեղ ա: Ուղղակի ստեղ հայտնվելով՝ սկսեցի գնահատել Էն, ինչ ազատության մեջ երբեք չեմ համարել կարևոր: Ես 4 պատերի մեջ նույնիսկ ամենափոքր բանը, ինչը կապված ա դրսում ապրելու հետ, գնահատում ես և զղջում: Ես գորշ պատերի մեջ փորձում ես գույներ տեսնես:

Իմ լավատեսության մեջ ինձ շատ օգնողներ կան, բայց ամենակարևորը հայրս ա՝ միակս, ումից անչափ շնորհակալ եմ: Էնքա՛ն մեծ ցանկություն ունեմ ասեմ՝ պա՛պ ջան, ինձ կներե՛ս, որ քո Էդ պատկառելի տարիքին քո կողքին լինելու փոխարեն քեզ Էսքան ցավ եմ տալիս:

Հայրս իմ ամենամտերիմն է, Էն միակն ա, ով երբեք չի ուսահատվեց, մինչև վերջ հավատաց և ինձ հետ պայքարեց, այլ ոչ թե երես թեքեց ինձնից: Սայթաքելուց հետո առաջինն ինքը ձեռք մեկնեց ինձ, որ ոտքի կանգնեմ: Նա Էն միակն ա, որ երբեք ինձ չի քննադատել, ընդհակառակը, հոր խստությունը թողել ա մի կողմ և ընկերոջ նման ինձ հետ քայլում ա Էս տատասկոտ ճանապարհով: Էսքանը տեսնելուց հետո ես ուղղակի իրավունք չունեմ կրկին սխալվելու...

Պապաս ու մամաս բաժանված են: Մամաս արտերկրում ա ապրում երկար տարիներ: Մեծ

քույրիկս էլ ա արտերկրում: Պապաս էլ արդեն 70 տարեկան ա: Սկզբում մոտ 10-11 ամիս իմ զանգերի վրա արգելանք էր դրված քննիչի կողմից: Մտածում էի՝ մերոնք ինձ չեն հիշի: Բայց պապաս, ամեն ինչ մի կողմ դրած, ինձ տեսակցության ա գալիս, ինքն ու իմ միջնեկ քույրիկը:

Ոչ մեկը՝ ոչ մի ծանոթ, ոչ մի ընկեր, ոչ մի ընկերուհի, չկան: Ու ավելի լավ ա, որ չկան: Եդ շրջապատից ուզում եմ ձերբազատվեմ: Ում ճանաչել եմ, ուզում եմ էլ չճանաչեմ, չշփվեմ: Որովհետև եթե կյանքդ փոխում ես, պիտի փոխես հիմնովին, պիտի կարողանաս նորը սկսես:

Դրսում եթե պապաս զանգեր, միգուցե չպատասխանեի: Հիմա ամիսը 1 անգամ ա կարողանում գա: Սրտատրոփ եմ սպասում, որ պիտի գնամ, Էդ կես ժամը կամ 40 րոպեն իրա հետ անցկացնեմ: Ընտանիք գաղափարն ինձ համար վերաարժևորվել ա:

Էստեղ սկսել եմ ամենափոքր բանից ուրախանալ, ամեն ինչը գնահատել: Շատ եմ կարդում: Էն ժամանակ էլ էի կարդում, բայց նենց չէի ընկալում, ոնց որ հիմա: Հիմա առողջ մտածելակերպով եմ ընկալում, բանի որ օրգանիզմս առողջ ա, միտքս առողջ ա:

Երբ ազատվեմ, պիտի անպայման գնամ Իտալիա, Ֆլորենցիա քաղաքը տեսնեմ: Եդ քաղաքի մասին շատ եմ կարդացել: Դրսում դեղի ազդեցության տակ չես մտածում սենց բաների մասին:

Ուրախանում եմ, երբ մամաս ինձ փոխված ա տեսնում: Ասում ա՝ նորմալ մարդ ես դարձել: Դուրս գաս, նորմալ մարդ կլինես:

Դրսում իմ ուղեղում միայն դեղի փողն էր, դեղը, վատ շրջապատը: Հիմա բոլոր վատ կողմերս փոխվել են: Առաջ շատ անհամբեր էի, հիմա դարձել եմ համբերատար: Կարող ա՝ ճար չունեմ, պիտի համբերեմ, ու դա ստիպված դառել ա բնավորության գի՞ծ: Դարձել եմ մաքսիմալիստ, շատ պահանջկոտ: Իրերս պիտի դասավորված լինեն: Սկսել եմ օրս կազմակերպել: Գիտեմ՝ Էս ժամին սա եմ անում, Էս ժամին՝ մյուսը: Ե՛րբ չա, մի քիչ ռոբոտացված ա, բայց երևի Էստեղ եմ, դրանից ա: Դրսում երևի Էդքան ռոբոտացված չի լինի:

Դրսում շատ Էգոիստ էի: Հիմա ավելի շատ եմ մարդկանց դրության մեջ մտնում: Շատ կռվարար էի, բռնկուն բնավորություն ունեի: Հիմա դա էլ չունեմ: Ավելի հանգիստ եմ դառել: Առաջ հնարավոր ա՝ որևէ թեթև խնդիր լիներ, մտածեի՝ վերջ, կյանքն ավարտվեց: Հիմա Էդպես չեմ: Գիտեմ՝ վատ եղավ, վատից հետո միշտ լավն ա գալիս: Լավատես եմ դարձել:

Հնարավոր ա՝ ձերբազատվել եմ թմրանյութերից, դրա համար ա՞ Էս ամեն ինչը փոխվել, ու բերդը կապ չունի՞: Ուղղակի համընկել ա, որ ստեղ եմ դադարել օգտագործել:

Բայց դե ստեղ ոչ մի հարցում ընտրության հնարավորություն չունես: Դա ավելի ա ճնշում քեզ: Չբոսախուցը շատ ահավոր տեղ ա: Հնարավոր չի պռագուկա անել: Դրսի աշխարհի հետ կապդ խզված ա: Էդ 20 րոպե հեռախոսազանգի ընթացքում չես հասցնում ոչ մեկի հետ նորմալ խոսես: Դա ա շատ ճնշում: Իմ քույրիկը վաճառողուհի ա աշխատում: Պահ ա լինում՝ չի կարում զանգերին պատասխանի: Բայց պիտի հարմարվես, մինչև ժամը 8-ը զանգես: Էդ 20 րոպեի ընթացքում մտածում ես՝ իրանց կողքին ես: Մի թեթև կարոտդ առնում ես:

Ճնշում ա, որ զբաղվածություն չունես: Քսանչորս ժամ խցի մեջ ես, 1 ժամ զբոսանք, ու էլ ոչ մի բան չկա: Քանի որ կալանավորված անձ ես, չես կարում ստեղ անցկացվող դասերին, միջոցառումներին մասնակցես: Միշտ դատապարտյալներն են մասնակցում: Եթե կալանավորված ես, ուրեմն ամեն ինչից զրկված ես:

Չբաղվածությունն օգնում ա, որ ուրիշ բանով զբաղվես, ոչ թե միայն բամբասանքով կամ մեկը մյուսին որևէ վատություն անելով: Օրինակ, երբ դաս եմ անում, օր ա լինում, ժամանակ չեմ ունենում որևէ մեկին բարի լույս ասեմ: Երբ խոսացնում են, ասում եմ՝ մի խանգարեք, ես դաս եմ անում: Երբ զբաղվածություն ես ունենում, ուղեղդ զբաղված ա լինում:

Գիտակցում եմ, որ ես սխալ եմ արել: Մեղավոր եմ, վատ, աններելի, անընդունելի քայլ եմ արել: Բայց դա արդեն գիտակցել եմ: Ուզում եմ ինձ մարդ զգամ: Էնքան դժվար ա, որ

գիտակցում ես՝ կանգնած ես ճիշտ ճանապարհի վրա, բայց դիմացդ դեռ տարիներ ունես, որ պիտի նստես ստեղ:

Մի բան գիտեմ, որ կյանքում ոչ մի օրենք էլ չեմ խախտելու: Թմրանյութն այլևս բացառված ա իմ կյանքում: Ոչ մի վատ շրջապատի մեջ չեմ լինելու: Կյանքում ոչ մի բան ազատությունից թանկ չի: Դա միակ բանն ա, որ կորցնելուց հետո ես գիտակցում, թե ինչ էր:

Ուղղակի վատն էն ա, որ դեռ 3 տարի, 5 ամիս էլ ստեղ եմ լինելու: Գեղեցիկ տարիների անցկացնում ես ճաղերի ետևում: Նստում ես 29 տարեկանում, դուրս ես գալիս 37-ում: Երեխա էլ դեռ չես ունեցել:

Երբեք չեի մտածում, որ մարդու համար ազատությունը կարա էդքան թանկ լինի: Կարոտում ես նույնիսկ քո տան պատերը, քո սենյակի սեղանը: Ասում ես՝ դուրսը լինեմ, տանը լինեմ, թեկուզ տնից դուրս չգամ, բայց իմ տանը լինեմ:

Հիմա ուզում եմ ի լուր աշխարհի բարձր գոռամ, որ ես փոխվել եմ, էլ առաջվանը չեմ: Ոչ մի բացասական բան էլ չի կարա ինձ կլանի:

Ուզում եմ դուրս գամ, շարունակեմ կրթությունս, լավ աշխատանք ունենամ, գեղեցիկ ընտանիք կազմեմ, փոքրիկ ունենամ, ուրախ ու երջանիկ ապրեմ:

Ազատությունը շատ թանկ բան ա: Ոչ մի գնով չարժե կորցնել: Ոչ մի բան չի կարա ազատությունից ավելի թանկ լինի:

Լուրերով լսում եմ, որ թմրանյութը հիմա ավելի շատ ա տարածված, քան մի քանի տարի առաջ ու հիմնականում անչափահասների շրջանում, դպրոցներում:

Շատ կուզենամ, որ ստեղից իմ ուղերձը լսեն՝ կյանքը շատ լավ ա առանց կախվածությունների...

Շ.Մ., կալանավորված կին

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

